

Համարը N 48-Լ

Տիպը Որոշում

Սկզբնաղբյուրը Հրապարակվել է միասնական
կայքում 20.01.2021

Ընդունող մարմինը ՀՀ կառավարություն

Ստորագրող մարմինը ՀՀ վարչապետ

Վավերացնող մարմինը

Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը 21.01.2021

Տեսակը Ինկորպորացիա

Կարգավիճակը Գործում է
Ընդունման վայրը Երևան

Ընդունման ամսաթիվը 14.01.2021

Ստորագրման ամսաթիվը 18.01.2021

Վավերացման ամսաթիվը

Ուժը կորցնելու ամսաթիվը

Կապեր այլ փաստաթղթերի հետ

Փոփոխողներ և ինկորպորացիաներ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ (ՄԻՆԶԵՎ 2040 ԹՎԱԿԱՆԸ), ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ (ՄԻՆԶԵՎ 2040 ԹՎԱԿԱՆԸ) ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ԾՐԱԳԻՐ-ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՒՅՑԻՆ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ԵՎ ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ՈՒԺԸ ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

18.01.2021

ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻ

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

14 հունվարի 2021 թվականի N 48-Լ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ (ՄԻՆԶԵՎ 2040 ԹՎԱԿԱՆԸ), ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԻ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ (ՄԻՆԶԵՎ 2040 ԹՎԱԿԱՆԸ) ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ԾՐԱԳԻՐ-ԺԱՄԱՆ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ՈՐՈՇ ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով «Էներգետիկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 5.1-ին հոդվածի 2-րդ կետի «ա» ենթակետի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի հունիսի 8-ի N 667-Լ որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աշխատակարգի 12-րդ կետը և «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 37-րդ հոդվածը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է**.

1. Հավանություն տալ Հայաստանի Հանրապետության Էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի (կառավարության) համաձայն N 1 հավելվածի:

2. Հավանություն տալ Հայաստանի Հանրապետության Էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի (կառավարության) իրագործումն ապահովող ծրագիր-ժամանակացույցին՝ համաձայն N 2 հավելվածի:

3. Ուժը կորցրած ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի նոյեմբերի 1-ի «Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարության դրույթներով նախատեսված Հայաստանի Հանրապետության նախարարության գործունեության ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1296-Ն, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հուլիսի 31-ի «Հայաստանի Հանրապետության Էներգետիկ անվտանգության ապահովման հայեցակարգի դրույթների իրական 2014-2020 թվականների միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցը հաստատելու մասին» N 836-Ն, Հայաստանի Հանրապետության

կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 10-ի նիստի «Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ համակարգի երկար 2036 թ.) զարգացման ուղիները» ծրագրին հավանություն տալու մասին» N 54 արձանագրային, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի սեպտեմբերի 14-ի «Հայաստանի Հանրապետության էլեկտրաէներգետիկական համակարգի էլեկտրաէներգիայի շուկայի ազատականացման և միջպետական առևտրի զարգացման միջոցառումների ծրագիր-ժամանակ հաստատելու մասին» N 1010-Լ որոշումները:

**Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ**

18.01.2021

ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻ

ՍՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հավելված N
ՀՀ կառավարության 20
հունվարի 14-ի N 48-Ղ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱՐՈՒՄ

(ՄԻՆՉԵՎ 2040 ԹՎԱԿԱՆԸ)

ԵՐԵՎԱՆ 2020

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ՏԵՍԼԱԿԱՆԸ

II. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

III. ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱ ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՀԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

IV. ԲԱՐՁՐԱՎՈՂՏ ԷԼԵԿՏՐԱՀԱՂՈՐԴՄԱՆ ՑԱՆՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

V. ԲԱՇԽՄԱՆ ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

VI. ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱ

VII. ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

VIII. ԶԵՐՄԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ

IX. ԳԱԶԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ

X. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

XI. ԹՎԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

XII. ԳԻՏԵԼԻՔԱՀԵՆՔ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

XIII. ՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

I. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ
ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՏԵՍԼԱԿԱՆԸ

-Ազատ, մրցակցային և ոչ խտրական,
-Ներառական և դիվերսիֆիկացված, էներգետիկ անկախության
բարձր մակարդակով,
-Մաքուր և էներգախնայող՝ կայուն զարգացող,
-Տարածաշրջանային նշանակության,
-Հուսալի և անվտանգ,
-Թվայնացված և ինովացիոն, գիտելիքահենք, բարձր
տեխնոլոգիատար,
-Կանխատեսելի և թափանցիկ,
-Հասանելի և արդարացի բոլորի, բավարար չափով մատչելի խոցելի
խավի, ինչպես նաև գրավիչ ներդրողների համար՝ ահա այսպիսինն է
էներգետիկայի բնագավառի զարգացման Հայաստանի
Հանրապետության կառավարության տեսլականը:
Այս տեսլականն է ընկած լինելու էներգետիկայի բնագավառին
առնչվող բոլոր որոշումների կայացման, հարևան երկրների հետ
էներգետիկայի բնագավառին առնչվող հարաբերությունների
կառուցման, ավելի զլոբալ էներգետիկ շուկաներին ինտեգրման և
հիմնական գործընկերների հետ հարաբերությունների հետագա
զարգացման հիմքում:
Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն էներգետիկայի
բնագավառում իրականացնելու է սոցիալական, բնապահպանական և
տնտեսական հավասարակշռված քաղաքականություն,
առավելագույնս ներգրավելով բոլոր շահառուներին սույն
ռազմավարության նպատակներին հասնելու համար:
Սույն ռազմավարությունը հիմք է հանդիսացել էներգետիկայի
բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի իրականացումն
ապահովող ծրագիր-ժամանակացույցի մշակման համար, որում
մինչև 2040 թվական ժամանակահատվածի համար սահմանվել են
սույն ռազմավարության իրագործումն ապահովող առանձին
թիրախային ցուցանիշներ և գործողությունների ցանկ (Հավելված):

II. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ
ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ԱՌԱՋԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՆԵՐՈՒԺԻ ԱՌԱՎԵԼԱԳՈՒՅՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ

Վերականգնվող էներգետիկայի ներուժի առավելագույն
օգտագործումը, հաշվի առնելով դրանց՝ նվազագույն ծախսումներով
էլեկտրաէներգիայի արտադրական հզորությունների զարգացման
պլանի մաս կազմելու հանգամանքը, հանդիսանում է էներգետիկայի
բնագավառի զարգացման հիմնական առաջնահերթություններից
մեկը: Արևային կայանների կառուցումը, նկատի ունենալով առկա
տեղական ռեսուրսները և այս տեխնոլոգիայի զարգացման
միտումները՝ ողջ աշխարհում, կլինի գերակա մնացած տեսակների
նկատմամբ՝ հաշվի առնելով համակարգի հուսալիության ու
անվտանգության ցուցանիշներով պայմանավորված
սահմանափակումները:

2. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ՀՆԱՐԱՎՈՐԻՆՍ ԻՐԱՑՈՒՄ

Էներգախնայողության մեծ ներուժ ունեն Հայաստանի տնտեսության
բոլոր բնագավառները, այդ թվում՝ տրանսպորտը,
արդյունաբերությունը, բազմաբնակարան շենքերը, բյուջետային
հանրային հատվածը, վառելիքաէներգետիկ համակարգը և այլն:
Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը հետևողական է
լինելու էներգախնայողության նոր մշակույթի ձևավորման հարցում,
որի նպատակով իրականացնելու է ինստիտուցիոնալ
բարեփոխումներ՝ խթանելով ներդրումներն այլընտրանքային
էներգիայի աղբյուրների ստացման բնագավառում, որոնք կարող են
բերել էներգախնայողության, անվտանգության, բնապահպանական
հարցերի կարգավորման և խթանել էներգախնայողությունը

տնտեսության բոլոր ոլորտներում:

**3. ՀԱԷԿ-Ի 2-ՐԴ ԷՆԵՐԳԱԲԼՈՎԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ
ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ԺԱՄԿԵՏԻ ԵՐԿԱՐԱՑՈՒՄ**

ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի՝ 2026 թվականից հետո շահագործման ժամկետի երկարաձգումը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հիմնական առաջնահերթություններից մեկը, իսկ այդ ժամկետի ավարտից հետո նոր ատոմակայանի կառուցումը՝ հիմնական նպատակը: Ատոմակայանի առկայությունն էներգահամակարգում թույլ կտա ավելի դիվերսիֆիկացնել էներգետիկ ռեսուրսները, չմեծացնել ներկրվող բնական գազից կախվածությունը, ինչպես նաև արտանետումների ծավալը:

**4. ՀՅՈՒՄԻՍ-ՀԱՐԱՎ ՏԱՐԱՆՑԻԿ ՄԻՋԱՆՅՔԻ
ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ**

Հյուսիս-Հարավ տարանցիկ միջանցքի կառուցման ծրագրի ամբողջական իրականացումը՝ դրա Հայաստան-Իրան և Հայաստան-Վրաստան էլեկտրահաղորդման գծերը և ենթակառուցվածքները որոշիչ դեր ունեն տարածաշրջանային նշանակության էներգետիկ համակարգ ունենալու հարցում: Այս ծրագիրը հնարավորություն է ընձեռում Հայաստանի համար հանդիսանալ ինչպես կամուրջ ավելի գլոբալ էներգետիկ շուկաների հետ ինտեգրման, այնպես էլ առաջնահերթ Իրանի և Վրաստանի հետ փոխշահավետ էլեկտրաէներգիայի առևտրի հնարավորությունների օգտագործման համար: Նույն ժամանակ ծրագրի ամբողջական իրականացումը կբարձրացնի Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հուսալիությունը և անվտանգությունը:

**5. ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՅԻ
ԱՍՏԻՃԱՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱԿԱՆԱՑՈՒՄ**

Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ներկայիս մոդելը կիրառվում է 2004 թվականից: Ջարգացած և զարգացող մի շարք երկրներում էլեկտրաէներգետիկական շուկաներն արդեն իսկ ազատականացված են: Հայաստանը ևս սկսել է այս գործընթացը և առաջիկա տարիներին անցում կկատարի շուկայի նոր ազատականացված մոդելի, որը դեռևս կլինի սահմանափակ մրցակցության համար, սակայն հստակ ուղենիշ կունենա դեպի ամբողջական ազատականացում՝ հաշվի առնելով ԵԱՏՄ ընդհանուր էներգետիկ շուկայի ձևավորման ընթացքը և ԵՄ համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիրը:

III. ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱ ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՀԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետությունում վերջին տարիներին՝ 2016, 2017, 2018, 2019 թվականներին, արտադրվել է համապատասխանաբար 7.8, 7.8 և 7.6 մլրդ կՎտժ էլեկտրաէներգիա, որից արտահանվել է համապատասխանաբար՝ 1.2, 1.4, 1.6 և 1.25 մլրդ կՎտժ էլ իսկ արտադրող կայանների սեփական կարիքների և կորուստների գծով գումարային ծախսը կազմել է համապատասխանաբար և 0.88 մլրդ կՎտժ: Հայաստանի էլեկտրաէներգիան հիմնականում արտադրվում է երեք տիպի՝ ատոմային, հիդրո և ջերմային որից շուրջ 39%-ը ատոմային կայանում, մնացած 60%-ը գրեթե հավասարաբար հիդրո և ջերմային կայաններում: Մնացած բնականաբար կշիռը էլեկտրաէներգետիկ համակարգում բավական ցածր է՝ մինչև 1%: Կառավարության նպատակն է մինչև 2025 թվականին 12 մլրդ կՎտժ արտադրանք, որից շուրջ 510 մլրդ կՎտժ արտահանումը: Ըստ վերջին 5 տարիների վիճակագրական տվյալների Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգում ձմեռային պիկը կազմում է 1300 ՄՎտ, իսկ ամառայինը՝ 1040 ՄՎտ: Ժամանակահատվածում ձմեռային և ամառային պիկերի տարբերությունը զգալի կրճատվել է:

Էլեկտրաէներգետիկական համակարգում 2020 թվականի հուլիսի 1-ի դրությամբ գործում են ընդհանուր 2878.7 ՄՎտ տեղադրությամբ հետևյալ կայանները՝

- ՀԱԷԿ՝ 407.5 ՄՎտ,
- Հրազդանի 5-րդ էներգաբլոկ՝ 467 ՄՎտ,
- Երևանի ՀԾԳՑ 1 էներգաբլոկ՝ 228.6 ՄՎտ,
- Որոտանի հիդրոէլեկտրակայան՝ 404.2 ՄՎտ,

- Սևան-Հրազդանյան հիդրոէլեկտրակայան՝ 561.4 ՄՎտ,
- Վերականգնվող փոքր կայաններ (մինչև 30 ՄՎտ հզորությամբ) շուրջ 400 ՄՎտ, որից շուրջ 380 ՄՎտ փոքր ՀԷԿ-եր:

Վերը նշվածներից Հրազդանի ԶԷԿ-ը ցածր արդյունավետության պատճառով նախատեսվում է հանել շահագործումից Իրան լարման էլեկտրահաղորդման գծի և նոր կառուցվող Երևանի 2-րդ ՀՇԳՑ էներգաբոլոր շահագործման հանձնելուց հետո: Այս պահի փուլում են գտնվում հետևյալ արտադրական հզորությունները.

- Երևանի ՀՇԳՑԷ-2՝ 250 ՄՎտ, թողարկումը մինչև 2022թ. հուլիս (250 մլն ԱՄՆ դոլար ներդրում),
- Մասրիկ-1 արևային ֆոտովոլտային կայան՝ 55 ՄՎտ, թողարկումը մինչև 2022թ. հուլիս (60 մլն դոլար ներդրում),
- Փոքր ՀԷԿ-եր՝ 23 կայան, 50 ՄՎտ, թողարկումը մինչև 2023թ. ներառյալ (60 մլն դոլար ներդրում),
- Փոքր արևային կայաններ՝ 48 կայան, 197 ՄՎտ, թողարկումը մինչև 2022թ. ներառյալ: Ընդ որում նախատեսվում է, որ 2022 լ նմանատիպ կայանների ընդհանուր դրվածքային հզորությունը կկազմի 210 ՄՎտ,
- Հողմային էլեկտրակայան՝ 4 ՄՎտ, թողարկումը՝ 2021 թվական:

Առաջիկայում կիրականացվեն ևս 6 արևային ֆոտովոլտային կայանների կառուցման նոր մրցույթներ՝ շուրջ 320 ՄՎտ ընդհա հզորությամբ:

2020թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ ցանցին է միացված մինչև 500 կՎտ հզորության 2669 արևային ինքնավար կայաններ՝ ընդհանր դրվածքային հզորությամբ: Ներկա զարգացման տեմպերը թույլ են տալիս կանխատեսելու, որ առաջիկա երեք տարիների ընթացք ընդհանուր դրվածքային հզորությունը կհասնի 100 ՄՎտ-ի:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը նպատակ ունի մինչև 2030 թվականը արևային էներգիայի արտադրության ընդհանուրի մեջ հասցնել առնվազն 15%-ի կամ 1.8 մլրդ կՎտժ-ի: Այդ նպատակով կկառուցվեն շուրջ 1000 ՄՎտ հզորությամբ ար ներառյալ ինքնավարները:

Հարկ է նաև նշել, որ առաջիկա տարիներին համաշխարհային շուկայում սպասվող փոփոխությունները կարող են հնարավոր միայն արևային, այլ նաև վերականգնվող էներգիա օգտագործող այլ կայաններին կուտակիչների հետ միասին մրցակցել ավանդա կայանների հետ: Ինչ վերաբերում է պետություն-մասնավոր գործընկերությանը, ապա Հայաստանի կառավարությունը համակար նշանակության էլեկտրաէներգիա արտադրող կայանների կառուցման համար նման պայմանագրեր է կնքելու բացառապես մրցս ներդրողներ ներգրավելու միջոցով, եթե վերջիններիս մուտքը էլեկտրաէներգետիկական շուկա հնարավոր չէ ապահովել առանց լրացուցիչ երաշխիքների տրամադրման:

Այն հանգամանքը, որ դիտարկված բոլոր սցենարներում արևային և հողմային տեխնոլոգիաները հանդիսացել են նոր արտադ հզորությունները նվազագույն ծախսերով զարգացնելու տարբերակ, ընդգծում է այդ տեխնոլոգիաները հնարավորինս զարգացնել քաղաքականության և ինստիտուցիոնալ միջավայրի ստեղծման կարևորությունը Հայաստանի համար: Դա կարևոր է ոչ միայն նվ զարգացում ապահովելու, այլ նաև կախվածությունը ներկրվող էներգիայի աղբյուրներից հնարավորինս նվազեցնելու և Հայաստա անվտանգությունը և մրցունակությունը բարձրացնելու համար:

Էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների նվազագույն ծախսերով զարգացման ծրագիրը մշակվել է TIMES Հայաստան կիրառմամբ, որը հնարավորություն է տալիս իրականացնել էներգետիկ համակարգի ինտեգրված մոդելավորումը և նախատեսվա էներգետիկական, տնտեսական և շրջակա միջավայրի զարգացման, ինչպես նաև կլիմայի փոփոխության խնդիրները հաշվի առն քաղաքականության մշակման համար: TIMES Հայաստան հարթակը թույլ է տալիս՝

- ընդգրկել ամբողջ էներգետիկական համակարգը՝ սկսած ռեսուրսներից մինչև վերջնական սպառման պահանջները,
- կիրառել նվազագույն ծախսերով օպտիմալացում՝ ընտրելու ռեսուրսի օգտագործման և տեխնոլոգիայի իրականացման հա արդյունավետ մոդելը,

• գնահատել բոլոր գործոնները միջին և երկարաժամկետ քաղաքականության և ծրագրերի համար, որոնք կարող են ազդել է համակարգի զարգացման վրա,

- ներկայացնել այդ քաղաքականության և ծրագրերի իրականացման արդյունքում սպասվող ծախսերը և տեխնոլոգիաների ը

TIMES Հայաստան հարթակի միջոցով բազային սցենարի մոդելավորման ընթացքում դիտարկվել են էլեկտրաէներգիա արտա հզորությունների կառուցման ծախսերը, ներկրվող վառելիքների գները, տնտեսական աճի հնարավոր կանխատեսվող տեմպերը և պահանջարկի փոփոխությունը, հնարավոր տեխնոլոգիական զարգացումները և այլ անհրաժեշտ մուտքային տվյալներ, որոնք կս ազդեցություն ունենալ էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների՝ նվազագույն ծախսերով զարգացման տարբերակի ընտրո: Արդյունքները ցույց են տալիս, որ արևային և հողմային տեխնոլոգիաների հնարավորինս զարգացումն ապահովում է համակարգ ծախսերը: Ընդ որում, զգալիության վերլուծության արդյունքում պարզ է դարձել, որ էլեկտրաէներգիայի պահանջարկը բավարա անհրաժեշտ նոր արտադրական հզորությունների վերաբերյալ մոդելի հաշվարկների արդյունքներն ըստ էության չեն տարբերվու դիտարկված սցենարներում:

Կառավարությունը հավատարիմ է մնալու երկրի էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների կառուցվածքում ատոմային իր քաղաքականությանը: Այս համատեքստում հարկ է նշել, որ գործող ատոմային կայանի շահագործման ժամկետը հնարավորի՝ տարբերակը համակարգի նվազագույն ծախսերով զարգացման գրավականն է: Մինչև 2023 թվական կավարտվի ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էն շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացմանն ուղղված ներդրումային ծրագիրը, որի արդյունքում կներդրվի 330 մլն ԱՄ ատոմակայանի շահագործման ժամկետը կերկարաձգվի մինչև 2026 թվականը: Եթե 2026 թվականից հետո ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգա շահագործումը համապատասխան ուսումնասիրությունների արդյունքում հիմնավորվի, կառավարությունը մտադիր է այն շահա մինչև 2036 թվականը, ինչի համար ըստ կանխատեսումների կպահանջվի լրացուցիչ 150 մլն ԱՄՆ դոլար ներդրում: Բացի այդ, հս ատոմային կայանի առկայության պարագայում է միայն հնարավոր հասնել ջերմոցային զազերի արտանետումների ամենացած լմնացած սցենարների նկատմամբ, ինչը համահունչ է ջերմոցային զազերի ցածր արտանետումներով զարգացման՝ կառավարու ր երկարաժամկետ նպատակների իրականացմանը: Գործող ատոմային կայանի շահագործման ժամկետի (ներառյալ դրա երկարս

ավարտից հետո դիտարկվում է գործող կայանի հարթակում փոխարինող հզորության էներգաբովի կառուցման տարբերակը, որը չմեծացնել Հայաստանի կախվածությունը ներկրվող բնական գազից: Նույն ժամանակ, չնայած որ Մեղրի, Շնող և Լոռիբերդ շէնք-էլ հանդիսացել նվազագույն ծախսերով զարգացման սցենարի մաս, դրանք մնալու են պետական նշանակության ծրագրեր և կառուցումներ համակարգային նշանակության կայաններ, երբ էլեկտրաէներգետիկական համակարգում առաջանա այդպիսի հզորությունների անհրաժեշտություն: Ինչ վերաբերում է հողմային կայաններին, ապա Հայաստանի կառավարությունը հետևողական է լինելու այս զարգացման հարցում ևս, և նախատեսում է 2025-2040թթ. ընդհանուր մինչև 500 ՄՎտ հզորության համակարգային նշանակության կայանների կառուցում, սակայն դրանց կառուցման ուղղությամբ պետություն-մասնավոր գործընկերության ծրագրերի իրականացման ավարտված կլինի բացառապես հողմային կայաններից առաքվող էլեկտրաէներգիայի համար առաջարկվող գների մրցակց հանգամանքով:

Հարկ է նաև նշել, որ մինչև 2040 թվականը ներկրվող բնական գազի գնի հնարավոր փոփոխությունների դեպքում արևային և հպտոէնցիայի առավելագույն օգտագործումը կնվազեցնի էներգետիկ համակարգի ընդհանուր ծախսերը: Ամեն դեպքում, բնական սպառվող հիմնական վառելիքներից մեկը, քանի որ օգտագործվում է ոչ միայն ձեռնարկությունների, այլ նաև բնակչության ջեռուց տրանսպորտի կարիքների համար: Նույն ժամանակ, էլեկտրական մեքենաների՝ տնտեսություն աստիճանական մուտքը ևս հնար իրականացնել բացառապես արևային և քամու հզորությունների հաշվին՝ նվազեցնելով ներկրվող բնական գազի ծավալը:

Ամփոփելով վերը շարադրվածը կարելի է արձանագրել, որ առաջիկա 7 տարիների ընթացքում էլեկտրաէներգիայի արտադր բնագավառում կներդրվի շուրջ 1.5 մլրդ ԱՄՆ դոլար:

Էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների նվազագույն ծախսերով զարգացման ծրագրի շրջանակում ներկայացված կս գնահատականները՝ կլիմայի գլոբալ տաքացման, ջրային պաշարների փոփոխման, ինչպես նաև էներգետիկ համակարգի վրա հագեցվածություն ունեցող այլ էական հանգամանքներով պայմանավորված նախատեսվում է վերանայել երկամյա պարբերականությամբ (*բաժինը փոփ. 03.03.22 N 248-Լ*)

IV. ԲԱՐՁՐԱՎՈՒՏ ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԶԱՆՅԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման ցանցերը հանդիսանում են պետական սեփականություն և դրանց բնականոն զարգացում բնագավառի ռազմավարական նշանակության խնդիրներից է: Բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման ցանցի զարգացումը ներառում միջոցառումներ՝ միտված առկա ենթակառուցվածքների արդիականացմանը և հաղորդման ցանցի ընդլայնմանը: Առաջին խումբ ուղղված են բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման ցանցի ենթակայանների և օղային գծերի վերազինմանը, իսկ երկրորդ խումբ միջոց համակարգի թողունակության, ավտոմատացման (SCADA համակարգի ընդլայնում), ինչպես նաև էլեկտրաէներգետիկական հաւ հուսալիության և անվտանգության ցուցանիշների մոնիթորինգի համակարգի ներդրման և տարածաշրջանային ինտեգրման նպւ ենթակառուցվածքների ստեղծմանը:

Բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման ցանցում այժմ շահագործվում են 220 կՎ լարման թվով 13 և երկու 110 կՎ լարման ենթա փոխանցատիչ կետ՝ Իրանի հետ սահմանին, ինչպես նաև 1960 կմ երկարությամբ էլեկտրահաղորդման գծեր իրենց 5600 հենարա ենթակայաններից հինգը (220/110/10 կՎ լարման «Հաղթանակ», 220/35/10 կՎ լարման «Կամո», 220/110/10 կՎ լարման «Գյումրի-2 լարման «Վանաձոր-2» և 220/110/35 կՎ լարման «Ալավերդի 2») արդեն իսկ ամբողջությամբ վերակառուցվել են: Ներկայումս վերա ընթացքում են գտնվում ևս հինգ ենթակայաններ, մասնավորապես.

- «Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Էլեկտրամատակարարման հուսալ լրացուցիչ ֆինանսավորում» վարկային համաձայնագրով տրամադրված 36 մլն ԱՄՆ դոլար գումարի շրջանակներում 2019թ. վել կՎ լարման «Հաղթանակ» ենթակայանը, ինչպես նաև նախատեսված է 110 կՎ լարման «Զարենցավան-3» և «Վանաձոր-1» ենթակ լարման «Զովունի» ենթակայանի ամբողջական վերակառուցումը:

- Սախական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման ցանցի վերակառուցում» վ համաձայնագրով տրամադրված միջոցներից շուրջ 24102 մլն SDR գումարի շրջանակներում նախատեսված է վերակառուցել 220 «Ագարակ-2» փոխանցատիչ կետը՝ դարձնելով այն ենթակայան և «Շինուհայր» ենթակայանը, ինչպես նաև SCADA կապի և ավտոմ համակարգի ներդրումային ծրագրի 2-րդ փուլը:

- Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելս համաձայնագրով տրամադրված 39186 մլն ԱՄՆ դոլար գումարի շրջանակներում 2019 թվականին կառուցվել և շահագործման է լարման Երևանի ՋԷԿ-ի նոր ենթակայանը, որը փոխարինել է շահագործումից հանված 110 կՎ լարման ենթակայանին: Վերակա գտնվում 220 կՎ լարման «Սշնակ» ենթակայանը, ինչպես նաև նախատեսվում է իրականացնել «Մարատ2» ենթակայանի վերակ

- Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Էլեկտրամատակարարման հուսալ համաձայնագրով տրամադրված շուրջ 3515 մլն ԱՄՆ դոլար գումարի շրջանակներում վերակառուցվել են Հրազդան ՋԷԿ-ից մին լարման ենթակայան ընկած շուրջ 230 կմ երկարությամբ Նորադուղ-Լիճք-Վարդենիս-Վայք-Որոտան-1 էլեկտրահաղորդման 220 գծերը, որի արդյունքում շուրջ 50 ՄՎտ-ով ավելացել է դեպի Իրան արտահանման հնարավորությունը: Նշված օղային գծի վերակ նպատակով կնքված պայմանագրերի արդյունքներով կատարված խնայողությունների շրջանակներում վերակառուցվում են նաև երկարությամբ «Լավար» և «Նոյեմբերյան» 110 կՎ լարման օղային գծերը, որոնք շահագործման մեջ լինելով 1962 թվականից, մշս մթնոլորտ արտանետված ազդեցիվ քիմիական նյութերի ազդեցության տակ ենթարկվել են կոռոզիայի և բացասաբար են ազդում և հուսալի և անխափան էլեկտրամատակարարման ապահովման վրա:

Տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացի ապահովման համար իրականացվում են հետևյալ ծրագրերը.

- Իրանի Իսլամական Հանրապետության արտահանման զարգացման բանկի և Մանիր ՖՁԵ ընկերության աջակցությամբ՝ 1 գումարով, կառուցվում է Իրան-Հայաստան 400 կՎ լարման երկշղթա էլեկտրահաղորդման օղային գիծը և 400 կՎ լարման «Նորա

Էլեկտրահաղորդման գծի և ենթակայանի կառուցումը հնարավորություն կտա երկու երկրների էներգահամակարգերի միջև էլեկտրափոխանակման հզորությունը ներկայիս 350 ՄՎտից հասցնել մինչև 1200 ՄՎտ, բարձրացնելով նաև էներգահամակարգերի գույքա հուսալիությունը և Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգությունը:

• Կովկասյան Էլեկտրահաղորդման ցանց (Հայաստան-Վրաստան հաղորդիչ գիծ/ենթակայաններ) ծրագրի կառուցման նպատակով Էլեկտրահաղորդման օղային գծով միացնել հայկական և վրացական էներգահամակարգերը՝ ապահովելով երկու համա գույքահետ աշխատանքը՝ առաջին փուլում Այրումում 500/400 կՎ բարձր լարման հաստատուն հոսանքի 350 ՄՎտ հզորությամբ և կայանից մինչև վրացական սահման շուրջ 8 կմ երկարությամբ 500 կՎ լարման օղային գծի, Դումաշենում 400/220 կՎ լարման երկ ավտոտրանսֆորմատորներով նոր 400/220 կՎ լարման ենթակայանի և Դումաշենից մինչև Այրում ենթակայան երկշղթա հենարան լարման միաշղթա օղային գծի կառուցումը, ապահովելով 350 ՄՎտ հզորությամբ Էլեկտրաէներգիայի փոխանակում: Ծրագրի այլ շրջանակներում ներդրումները կկազմեն շուրջ 18812 մլն եվրո և Վրաստանի հետ գույքահետ աշխատանքի թողունակությունը կլի՝ կախված Էլեկտրաէներգիայի փոխհոսքերի ծավալից հաջորդ երկու փուլերի ընթացքում նախատեսվում է հասցնել մինչև 1000 ՄՎ

Բացի վերը նշվածը, ընկերության միջոցների հաշվին կվերակառուցվի ևս մեկ ենթակայան (220/110/35 կՎ լարման «Լիճք»), և մնացած երեք ենթակայանների (220/110/10 կՎ լարման «Շահումյան-2», 220/110/10 կՎ լարման «Մարաշ» և 220/110/35 կՎ լարման վերակառուցման ներդրումային ծրագրերի ֆինանսավորման տարբերակները և ժամկետները: Ի լրումն վերը թվարկվածի, արևայ կառուցմանը զուգընթաց անհրաժեշտություն կառաջանա հաղորդման ցանցում կատարել լրացուցիչ շուրջ 70 մլն դոլարի ներդր

Բարձրավոլտ Էլեկտրահաղորդման ցանցում, բացի ենթակառուցվածքային ներդրումներից, կատարվում են համակարգի ավ ուղղված ներդրումներ: Մինչև 2023 թվականը կներդրվի SCADA կառավարման համակարգը, որը կապահովի կարգավարման և տ կառավարման նոր մակարդակ: Հայաստանի էներգահամակարգի փոփոխվող պահանջները հաշվի առնելու նպատակով համակ ընդլայնվող մոդուլյար կառուցվածք և շահագործման բնութագրերի ընտրության հնարավորություն: Արդյունքում էականորեն կկր Էլեկտրաէներգետիկական համակարգում վթարների վերացման ժամանակը և կբարձրանա սպառողների էլեկտրամատակարար մակարդակը:

Հարկ է նաև նշել, որ 2019թ. մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հաղորդման թվականների զարգացման ծրագիրը, որը միջազգային փորձի և ժամանակակից մոդելների կիրառմամբ դիտարկել է այդ ժամանս էներգետիկայի բնագավառի հնարավոր զարգացումները և դրան համապատասխան հաղորդման ցանցի՝ նվազագույն ծախսերով համար անհրաժեշտ ներդրումների ծավալը, ներառյալ այն ներդրումները, որոնք անհրաժեշտ է լինելու իրականացնել բարձրավո Էլեկտրահաղորդման գծերի վերակառուցման և հաղորդման ցանցի ընդլայնման նպատակով: Նշված աշխատանքն ունենալու է շ բնույթ և մշակված զարգացման ծրագիրը վերանայվելու է 2022 թվականին՝ ներառելով հաջորդ տասնամյա ժամանակահատված թարմացվելու է յուրաքանչյուր երկու տարին մեկ անգամ:

Հաղորդման ցանցում ներդրումները մինչև 2030 թվականը կկազմեն շուրջ 550 մլն ԱՄՆ դոլար:

V. ԲԱՇԽՄԱՆ ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Բաշխման Էլեկտրական ցանցերը մասնավորեցվել են դեռևս 2002 թվականին որպես մեկ միասնական ընկերություն՝ Հայաստ Հանրապետության ամբողջ տարածքում Էլեկտրաէներգիայի բաշխման և առժամանակ մատակարարման ծառայություններ մատ նպատակով: Ամբողջությամբ հանդիսանալով մասնավոր ընկերություն, վերջինիս գործունեությունը կարգավորվում է Հանրային ծ կարգավորող հանձնաժողովի կողմից: Ներկայումս յոթ տարի ժամկետով՝ մինչև 2026 թվականը, բաշխման Էլեկտրական ցանցերը «Հայաստանի Էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ին է վերապահված նաև Էլեկտրաէներգիայի երաշխավորված մատակարարի դերը: Այ ընկերությունն Էլեկտրական էներգիա է բաշխում և մատակարարում շուրջ մեկ միլիոն սպառողների, ներառյալ բնակչությունը, ա կազմակերպությունները և արդյունաբերական ձեռնարկությունները՝ շահագործելով 110կՎ և ցածր լարման ցանցերը:

Հայաստանի Էլեկտրական ցանցերը մասնավորեցումից հետո իրականացնում է իր առաջին ծավալուն՝ շուրջ 750 մլն ԱՄՆ դ ծրագիրը, որը ամբողջությամբ կավարտվի 2028 թվականին: Ներդրումային ծրագրով նախատեսվում է բաշխման ցանցերի վերակ արդյունքում կրճատել սպառողների հոսանքազրկումների քանակն ու տևողությունը, նվազեցնել Էլեկտրաէներգիայի տեխնոլոգիս բացառել առևտրային կորուստների առաջացման ռիսկերը, կրճատել շահագործման և պահպանման ծախսերը, նոր հզորությունն լրացուցիչ պահանջարկի բավարարման նպատակով ընդլայնել բաշխման ցանցը, հիմնովին արդիականացնել Էլեկտրաէներգիա համակարգերը, ամբողջությամբ ավարտել ընկերության ենթակառուցվածքների երկրատեղեկատվական տարրերի (գծային ենթս հանութագրման աշխատանքները, ներդնել բնապահպանական միջազգային ստանդարտներ, կառավարման ավտոմատացված կառավարման միջազգային ISO ստանդարտների համակարգ: Ներդրումային ծրագրի իրականացման արդյունքում սպասվում է,

• սպառողների հոսանքազրկումների միջին տևողության և հաճախականության ցուցանիշներն էապես կնվազեն՝ 2028 թվակ թվականի բազիսային ցուցանիշի 55%-ը: Նույն ժամանակ միանգամիս հոսանքազրկման առավելագույն տևողությունը ինչպես քս էլ գյուղական բնակավայրերում կկրճատվի 50%-ով,

• սպառողների մոտ թույլատրելի սահմաններից Էլեկտրաէներգիայի լարման շեղման երկարաժամկետ դեպքերը կբացառվեն
• բաշխման Էլեկտրական ցանցերում տեխնոլոգիական կորուստները կնվազեն՝ 2021 թվականին կազմելով 715%, իսկ 2028 թ
• նյութական և նորոգման ծախսերը 2021 թվականին կնվազեն 30%, 2025 թվականին՝ 20%, իսկ 2028 թվականին՝ 15%: Այլ ծա թվականին կնվազեն 10%, իսկ 2028 թվականին ևս 10%,

• կկրճատվի աշխատողների ցուցակային թվաքանակը՝ շուրջ 1100 միավորով 2021թ.-ին և ևս 560 միավորով մինչև 2028թ.-ը,
• բոլոր սպառողները միացված կլինեն Էլեկտրաէներգիայի հաշվառման ավտոմատացված համակարգին, որը թույլ կտա վե առևտրային հաշվառքի սարքերի տվյալները կարդալ հեռահար եղանակով, այդ տվյալները իրական ժամանակահատվածում հա ինչպես սպառողների, այնպես էլ Էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկա նոր մուտք գործած մատակարարների և շուկայի

համար, էլեկտրաէներգիայի առևտրի թվայնացման ճանապարհին ստեղծելով բարենպաստ միջավայր մանրածախ շուկայի ազդեցության համար:

Հարկ է նաև նշել, Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2019թ. դեկտեմբերի 25-ի N523-Ն որոշմամբ հաշվետվող էլեկտրաէներգետիկական շուկայի բաշխման ցանցային կանոնները, որն ընկերությանը լրացուցիչ պահանջներ է առաջադրում և զարգացման տասնամյա ծրագրի մշակման և դրա հետագա պարբերական թարմացման համար: Զարգացման ծրագիրը կմշակվի մոդելների կիրառմամբ՝ դիտարկելով այդ ժամանակահատվածում էներգետիկայի բնագավառի հնարավոր զարգացումները և դրա համապատասխան բաշխման ցանցի՝ նվազագույն ծախսերով զարգացման համար անհրաժեշտ ներդրումների ծավալը: Այս ծրագիրը էլեկտրաէներգիայի արտադրության և հաղորդման ցանցի զարգացման ծրագրերին՝ ամբողջականացնելով էլեկտրաէներգետիկական նվազագույն ծախսերով զարգացման պլանը:

VI. ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱ

Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ներկայիս մոդելը կիրառության մեջ է դրվել 2004 թվականին: Շուկան ինչպես էլ մանրածախ հատվածում ամբողջությամբ կարգավորվում է: Էլեկտրաէներգետիկական շուկան հենվում է միայն էլեկտրաէներգիա արտադրության և սպառման տարեկան ծավալների կանխատեսման վրա և շուկայի մասնակիցների համար չի սահմանում պատասխանատվություն՝ այդ ծավալների շեղումների դեպքում: Արդյունքում էլեկտրաէներգիայի արտադրության կանխատեսված ծավալների տարբերության պատճառով առաջացած ռիսկերը հավասարակշռվում են սպառողներին առաքվող էլեկտրաէներգիա միջոցով, ներառելով նաև էլեկտրաէներգիայի բաշխման լիցենզիա ունեցող անձի՝ այդպիսի ռիսկերի հավասարակշռման արժեքը զարգացող շատ երկրներում էլեկտրաէներգետիկական շուկաներն արդեն իսկ ազատականացված են և գործում են լիարժեք մրցային սկզբունքներով:

Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացման համար անհրաժեշտ է անցում կատարել շուկայի նոր մոդելի, ինչը կլի մանրածախ շուկաների արդյունավետության բարձրացմանը, իսկ միջալետական առևտրի խթանումը հնարավորություն կընձեռնեռնե մրցակցության նոր տարրեր: Այդ գործընթացը արդեն իսկ սկսված է և այժմ ընթանում են ենթաօրենսդրական ակտերի մշակման և ներդրումները:

Շուկայի նոր մոդելին անցումը կիրականացվի առաջիկա մի քանի տարիների ընթացքում, երկարաժամկետ թիրախում ունեն լիարժեք ազատականացումը: Շուկայի նոր մոդելն արդեն իսկ այս փուլում կհենվի էլեկտրաէներգիայի առևտրի ժամանակակից կարգի պահանջարկի և առաջարկի հավասարակշռման միջոցով և կսահմանի առևտրի ընթացքում շուկայի մասնակիցների պատասխանատվության մեխանիզմները: Բարեփոխումների առաջին փուլին կհաջորդի «Էլեկտրաէներգետիկայի մասին» նոր օրենքի կառուցման և ԵՄ դիրեկտիվների պահանջները, ինչը և սկիզբ կհանդիսանա բարեփոխումների երկրորդ փուլի համար: Բարեփոխումները կդիտարկվեն լիարժեք մրցակցային շուկայի ձևավորման հնարավորությունները:

Շուկայի բարեփոխումների առաջին փուլի ընթացքում կդիտարկվեն նաև կիրառվող սակագնային քաղաքականության արդյունավետության ուղղված հարցեր, մասնավորապես գիշերային և ցերեկային սակագների հետագա կիրառության նպատակահարմարությունները, ռեակտիվ էներգիայի համար սակագների ճշգրտման նոր մեխանիզմների ներդրումը, ամսական հաստատուն վճարների սահմանման անհրաժեշտությունը և այլն: Այս համատեքստում խոցելի սպառողների պաշտպանության մեխանիզմները կատարելագործվում մշտապես կմնա կառավարության ուշադրության կենտրոնում:

Նույն ժամանակ նախատեսվում է փոփոխություններ նախաձեռնել «Էներգետիկայի մասին» և «Էներգախնայողության և վերականգնողական էներգետիկայի մասին» օրենքներում, որոնց արդյունքում վերականգնվող էներգիա օգտագործող կայաններին նոր ձևավորվող էլեկտրաէներգետիկական շուկայում իրավունք կտրվի էլեկտրաէներգիա վաճառել բացառապես մրցակցային պայմաններով՝ արտադրող և սպառող էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարբեր հաշվառման կետերում: Բացի այդ, կկատարվեն գործընկերության կազմակերպության և սպառող էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարբեր հաշվառման կետերում, ձևավորել խմբեր՝ դրանցում ներառելով բնակիչների և կազմակերպություններին:

VII. ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգը ներկայումս կապված է Իրանի և Վրաստանի էլեկտրաէներգետիկական հետ: Նույն երկրների միջոցով է բնական գազը ներկրվում Հայաստան: Այս առումով Իրանի և Վրաստանի հետ էներգետիկայի բնա հարաբերություններն ունեն ռազմավարական բնույթ:

Հայաստանը հանդիսանալով ԵԱՀԿ անդամ պետություն մասնակցում է վերջինիս ընդհանուր էներգետիկ շուկայի ձևավորման աշխատանքներին: Նույն ժամանակ, Հայաստանը Եվրոպական Միության հետ կնքել է Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագիր, որը նախատեսում է Եվրոպական միության էներգետիկային վերաբերող դիրեկտիվների աստիճանական ներդրում ներառելու նախատեսվում է գիտական և տեխնիկական համագործակցություն, այդ թվում՝ էներգիայի արտադրության, փոխադրման և օգտագործման ոլորտներում տեխնոլոգիաների զարգացման և կատարելագործման վերաբերյալ փոխանակ առանձնահատուկ ուշադրության կենտրոնում պահելով էներգաարդյունավետ և շրջակա միջավայրը չվնասող տեխնոլոգիաները:

Չափազանց կարևոր է գնահատել էներգետիկայի բնագավառում տարածաշրջանային զարգացման միտումները, որպեսզի սկսվող իրացվեն Հայաստանի մրցակցային առավելությունները տարածաշրջանի մյուս երկրների հետ համատեղ փոխադրվող համագործակցության նպատակով:

*1. Եվրասիական
տնտեսական
միության ընդհանուր
էներգետիկ շուկա*

1) ԵԱՏՄ Էլեկտրաէներգետիկական ընդհանուր շուկա

Հայաստանն ակտիվորեն մասնակցում է Եվրասիական միասնական էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ձևավորման աշխատանքներին: Այն նախատեսվում է գործարկել 2025 թվականին, համաձայն Եվրասիական տնտեսական բարձրագույն խորհուրդի 20.12.2019թ. N 31 որոշմամբ հաստատված միջոցառումների իրականացման պլանի: Նշված պլանի համաձայն սահմանվում են նաև հինգ հիմնական կարգավորող փաստաթղթերի ընդունումը, որոնք են՝

- ԵԱՏՄ ընդհանուր էլեկտրաէներգետիկական շուկայի շրջանակներում էլեկտրական էներգիայի (հզորության) միջպետական հաղորդման ծառայություններին հասանելիության կանոնները,
- Էլեկտրաէներգիայի փոխադարձ առևտրի կանոնները,
- Միջպետական էլեկտրահաղորդման գծերի թողունակության որոշման և բաշխման կանոնները,
- Տեղեկատվության փոխանակման կանոնները,
- Միջպետական ցանցերի զարգացման կանոնակարգը: Ներկայումս այս փաստաթղթերի նախագծերը մշակված են և գտնվում են քննարկման փուլում:

2) ԵԱՏՄ բնական գազի ընդհանուր շուկա

2025թ. նախատեսվում է գործարկել Եվրասիական Տնտեսական Միության գազի ընդհանուր շուկան: Դրան ուղղված Եվրասիական տնտեսական բարձրագույն խորհուրդի 31.05.2016թ. N 7 որոշմամբ ընդունվել են գազի ընդհանուր շուկայի ձևավորման հայեցակարգը և դրա իրականացման ծրագիրը: Ընդհանուր շուկայի լիարժեք գործարկման նպատակով անդամ երկրների միջև կատարագրվի միջազգային պայմանագիր: Գազի շուկայի լիարժեք գործարկման հետ կապված կընդունվեն նաև հետևյալ կարգավորող փաստաթղթերը՝

- Գազի բորսային առևտրի իրականացման կարգը,
- Անդամ-երկրներում գազատրանսպորտային համակարգին մուտքի հասանելիության միասնական կանոնները,
- Անդամ երկրներում գազատրանսպորտային համակարգին մուտքի ապահովման համար նախապայմաններ հանդիսացող համալիր միջոցառումներ՝ ավարտման մասին արձանագրություն,
- Գազի ընդհանուր շուկայում առևտրի կանոններ,
- Տեղեկատվության փոխանակման համակարգում տեղեկատվական փոխգործակցության փաստաթղթերի սահմանում:

3) ԵԱՏՄ տեխնիկական կանոնակարգում

Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրում Բաժին X-ում սահմանված են Միության տեխնիկական կանոնակարգերի և ստանդարտների, տեխնիկական կարգավորման ընդհանուր սկզբունքների, արտադրանքի շրջանառության և հավատարմագրման գործընթացները: Մաքսային Միության Հանձնաժողովի 2011թ. հունվարի 28-ի N 526 որոշմամբ հաստատվել է ապրանքների միասնական ցանկը, որոնց համար պետք է սահմանվեն պարտադիր պահանջներ: Իսկ Եվրասիական տնտեսական Խորհրդի 2014թ. հոկտեմբերի 1-ի N 79 որոշմամբ հաստատվել է տեխնիկական կանոնակարգերի ընդունման և փոփոխությունների իրականացման ծրագիր-ժամանակացույցը, որի համաձայն շարունակվում են ԵԱՏՄ տեխնիկական կանոնակարգերի մշակման, ընդունման և փոփոխությունների իրականացման գործընթացները: Քննարկման փուլում են գտնվում՝ «Բարձրավորտ սարքավորումների անվտանգության մասին» և «Մայրուղային գազատարներով հեղուկ և գազանման ածխաջրածինների տեղափոխման մասին» ԵԱՏՄ տեխնիկական կանոնակարգերի նախագծերը:

*2. Հայաստան-
Եվրոպական
միություն
Համապարփակ և
ընդլայնված
գործընկերության
համաձայնագիր*

2017 թ. նոյեմբերի 24-ին Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության և Ատոմային էներգիայի Եվրոպական համայնքի ու դրանց անդամ պետությունների միջև կնքված Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (ՀԸԳՀ) ստորագրումով Հայաստանի Հանրապետությունը հանձն առավ իրականացնել հսկայածավալ բարեփոխումներ էներգետիկայի բնագավառում՝ ՀՀ իրավական դաշտը Եվրոպականին մոտարկելու նպատակով: Համաձայնագրի դրույթների իրականացման նպատակով ՀՀ վարչապետի 2019թ. հունիսի 1-ի N 666-Լ որոշմամբ ընդունվել է ճանապարհային քարտեզ, որտեղ հստակ նշված են իրականացման ժամկետներն ու պատասխանատու մարմինները:

ՀԸԳՀ-ով նախատեսված համագործակցությունն ընդգրկում է այնպիսի ոլորտներ, ինչպիսիք են էներգետիկ քաղաքականությունը, էներգետիկ անվտանգությունը, էներգետիկ աղբյուրների բազմազանությունը, փոխանցման ուղիների դիվերսիֆիկացիան, մրցակցային էներգետիկ շուկաները, վերականգնվող էներգետիկայի աղբյուրների օգտագործումը, էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության խթանումը, տարածաշրջանային էներգետիկ համագործակցությունը, գիտատեխնիկական համագործակցությունը և այլն: ԵՄ հրահանգներն ու կանոնակարգերը մոտարկելու արդյունքում նախատեսվում է ՀՀ էներգետիկայի բնագավառի կարգավորումները համապատասխանեցնել Եվրոպական չափանիշներին, որի արդյունքում էլ ավելի հրապուրիչ կդառնա էներգետիկայի բնագավառի ներդրումային միջավայրը, կխթանվի առևտուրը էներգետիկայի բնագավառում հարևան երկրների հետ, կբարձրանա էներգետիկ անվտանգության աստիճանը, դիվերսիֆիկացվածությունը: Նոր խրախուսող գործիքակազմ կներդրվի վերականգնվող էներգետիկայի աղբյուրների օգտագործման համար, որի արդյունքում շուկայում կհայտնվեն նոր խաղացողներ: Կբարձրանա նաև միջուկային անվտանգության աստիճանը, այդ թվում ռադիոակտիվ թափոնների և աշխատած վառելիքի կառավարման և վերահսկման հարցում: Կսահմանվեն էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության նոր չափանիշներ, այդ թվում էներգապիտակավորման և էկոնախագծման բնագավառում:

*3. Հայաստան-Իրան
էներգետիկ
համագործակցություն*

Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգը զուգահեռ է աշխատում Իրանի Իսլամական Հանրապետության էլեկտրաէներգետիկ համակարգի հետ, ինչը զգալիորեն բարձրացնում է Հայաստանի էներգետիկ համակարգի հուսալիությունը: Նաև, երկու երկրները միացնող գազատարը հանդիսանում է այլընտրանքային ուղի բնական գազի մատակարարման համար: Այս առումով էներգետիկայում Հայաստան-Իրան հարաբերություններն ունեն ռազմավարական բնույթ և շարունակելու են մնալ այդպիսին երկարաժամկետ հեռանկարում: Հայաստան-Իրան գազ-էլեկտրաէներգիա փոխանակման ծրագրի ժամկետների հնարավորինս երկարաձգումը և փոխշահավետ պայմաններով փոխանակման ծավալների մեծացումը հանդիսանում է այս հարաբերությունների հետագա խորացման գրավականը, որի նպատակով է իրականացվում նաև Հայաստան-Իրան նոր 400 կՎ լարման էլեկտրահաղորդման գծի կառուցման և Կովկասյան էլեկտրահաղորդման ցանց ծրագրերը: Նոր ենթակառուցվածքների շահագործումը հնարավորություն կտա գազ-էլեկտրաէներգիա փոխանակման ծրագրի շրջանակներում էլեկտրաէներգիայի արտահանումը առնվազն հասցնելու 510 մլրդ կՎտժ: Էլեկտրաէներգիայի արտահանումը իր առավելագույն ծավալին կհասնի մինչև 2025 թվականի ավարտը:

4. Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգը միացված է նաև Վրաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հետ և ունի ռազմավարական նշանակություն Հայաստանի համար: Այն սակայն ենթարկվում է տարբեր տեխնիկական բնույթի սահմանափակումների, հաշվի առնելով Հայաստանի՝ Իրանի հետ և Վրաստանի՝ Ռուսաստանի հետ սինքրոն-գուգահեռ աշխատելու հանգամանքը: Առկա սահմանափակումները վերացնելու, ինչպես նաև թողունակությունն ավելացնելու նպատակով է իրականացվում Կովկասյան էլեկտրահաղորդման ցանցի (Հայաստան-Վրաստան հաղորդիչ գիծ/ենթակայաններ) կառուցման ծրագիրը, որը թույլ կտա երկու երկրների՝ էներգետիկայի բնագավառում համագործակցությանը նոր թափ հաղորդել: Ենթակառուցվածքային վերը նշված ծրագրի իրականացմանը զուգընթաց նախատեսվում է մշակել Հայաստան-Վրաստան էլեկտրաէներգիայի առևտրի սկզբունքների մասին համաձայնագիրը, որը նախադրյալներ կստեղծի երկու երկրների միջև էլեկտրաէներգիայի կանոնավոր առևտրի իրականացման համար՝ հնարավորինս հենվելով Եվրոպական միության դիրեկտիվների պահանջների վրա: Վրաստանի հետ հարաբերությունները կարևոր են նաև որպես բնական գազի տարանցիկ երկիր՝ բնական գազը Ռուսաստանից Հայաստանին մատակարարելու առումով:

VIII. ԶԵՐՄԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ

Հայաստանում կենտրոնացված ջերմամատակարարման համակարգերը տարբեր պատճառներով դադարել են գոյություն ու 2000-ականներին: Վերջին ժամանակահատվածում ավելի փոքր համակարգեր են սկսել կառուցվել առանձին կամ խումբ նորակա ռազմավարական շենքերի ջեռուցման և տաք ջրի պահանջարկն ապահովելու համար, սակայն դրանք որևէ էական կշիռ ընդհանրացվածքի մեջ չունեն: Այժմ ջեռուցման և տաք ջրի արտադրությունը հիմնականում իրականացվում է անհատական ջեռուցման միջոցով՝ բնական գազով, որը Հայաստանի գազիֆիկացման բարձր աստիճանի արդյունք է: Այս մոտեցման արդյունավետությունը հեռանկարային զարգացման ուղենիշ վերագնահատման կարիք ունի: Նախ հարկ է հաշվի առնել, որ բնակչությունը պետք է պարներդրումներ իրականացնի անհատական ջեռուցման կաթսաների փոխարինման համար, ինչպես նաև ավելի թանկ է վճարելու ս գազի դիմաց՝ գազամատակարարման համակարգի՝ մինչև բնակարան հասնող լրացուցիչ ենթակառուցվածքների պահպանման այդպիսի ջերմամատակարարումը լինի կենտրոնացված: Բացի այդ, բնակարաններում բնական գազ ունենալը մշտապես մարտահանդիսանալու մարդկանց կյանքի և գույքի անվտանգության ապահովման տեսանկյունից:

Զերմամատակարարման և տաք ջրի արտադրության առումով անհատական ջեռուցման կաթսաներին այլընտրանք են հան ջրատաքացուցիչների և էներգիայի սեփական կարիքների արտադրության համար վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսներ օգտա անհատական այլ համակարգերը: Այդպիսի համակարգերի տեղակայման նպատակով արդեն իսկ իրականացվում են որոշ ծրագ մասնավորապես Վերականգնվող էներգետիկայի և էներգախնայողության հիմնադրամի մասնակցությամբ Հայաստանի չգազաֆի համայնքներում իրականացվում է «Էներգաարդյունավետ» վարկային ծրագիրը: Ծրագրի շրջանակներում 2020 թվականի հուլիս տարբեր համայնքներում արդեն իսկ տեղադրվել են թվով 3042 ջրատաքացուցիչներ:

Հայաստանի կառավարությունը նախատեսում է աստիճանաբար ընդլայնել այն ծրագրերի իրականացումը, որոնք կնպաստե էներգետիկ ռեսուրսների վրա հիմնված ջեռուցման և տաք ջրի արտադրության անհատական համակարգերի օգտագործմանը: Ո տեպականը ձևավորելու նպատակով մինչև 2022 թվականի ավարտը կառավարությունը ձեռնամուխ կլինի «Զերմամատակարար օրենքի մշակման աշխատանքներին:

IX. ԳԱԶԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ

Բնական գազը երկրում սպառվող հիմնական վառելիքն է, առաջնային էներգիայի մոտ 60%-ը, հանածո վառելիքի սպառման և հանածո վառելիքի այրումից առաջացող CO2 արտանետումների ավելի քան 83%-ը բաժին է ընկնում բնական գազին: Հանրապետ բնակավայրերի գազաֆիկացման մակարդակը 96% է, բնական գազը մեծ ծավալներով օգտագործվում է նաև ճանապարհային տղ

Հայաստանում առկա են ինչպես բնական գազի փոխադրման, այնպես էլ բնական գազի բաշխման ցանցեր, որոնք կառավար Արմենիա» ՓԲԸ-ի կողմից: Գազայրում Արմենիան հանդիսանում է բնական գազի միակ մատակարարը: Հայաստանի բնական գա համակարգը միացված է ինչպես Վրաստանի, այնպես էլ Իրանի գազափոխադրման համակարգերին: Բացի այդ, Հայաստանն ուն գազապահեստարան-կայան, որը բնական գազի փոխադրման համակարգի՝ երկու հարևան երկրների հետ միացված լինելուն զու բարձրացնում է սպառողների գազամատակարարման հուսալիությունը:

Բնական գազի ոլորտում ներկայումս ներմուծվող գազի գինն որոշվում է 2013 թվականի դեկտեմբերի 2-ին Երևանում ստորա Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության Կառավարության միջև «Հայ-Ռուսգազարդ» ՓԲԸ-ի բաժնետոմ ու հետագա գործունեության պայմանների մասին համաձայնագրով, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարությ

Դաշնության Կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետություն բնական գազի մատակարարման գների ձևավորման կարգ համաձայնագրով: Նույն ժամանակ, 2025 թվականին նախատեսվում է գործարկել Եվրասիական Տնտեսական Միության գազի ըն Այդ նպատակով արդեն իսկ ընդունվել են գազի ընդհանուր շուկայի ձևավորման հայեցակարգը և դրա իրականացման ծրագիրը: Ը լիարժեք գործարկման նպատակով անդամ երկրների միջև կստորագրվի միջազգային պայմանագիր:

Հայաստանի գազամատակարարման ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը մշակվել է դեռևս վաղ 2000-ականներին և ինչպ այնպես էլ ենթաօրենսդրական ակտերի մակարդակում արդիականացման կարիք ունի: Այդ նպատակով Հայաստանի կառավար թվականի ավարտը ձեռնամուխ կլինի «Գազամակատարարման մասին» առանձին և ժամանակակից սկզբունքների վրա հիմնվա մշակման աշխատանքներին, իսկ մինչև 2024 թվականի ավարտը՝ ենթաօրենսդրական, այդ թվում կարգավորման դաշտի ամբող վերանայմանը: Նույն ժամանակ գազափոխադրման և գազաբաշխման համակարգերի զարգացման հեռանկարի և ներդրումային առաջնահերթությունների հստակեցման նպատակով, ինչպես էլեկտրաէներգետիկական համակարգի պարագայում, այնպես էլ գազամատակարարման համակարգի դեպքում՝ կմշակվեն գազափոխադրման և գազի բաշխման ցանցերի նվազագույն ծախսեր տասնամյա ծրագրեր, որոնք պարբերաբար կթարմացվեն:

X. ԷՆԵՐԳԱՆԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Էներգախնայողությունն իրավական, կազմակերպական, գիտական, արտադրական, տեխնիկական և տնտեսական նպատա գործունեություն է՝ ուղղված էներգետիկ ռեսուրսների տեսակարար ծախսի նվազեցմանը: Անցյալ դարի վերջին տասնամյակներո էներգախնայողության համաշխարհային առաջավոր փորձը ցույց տվեց, որ գործող տեխնոլոգիաների էներգախնայողական ներո էներգակիրների ծախսի 30-ից 40%-ը, իսկ վառելիքի տնտեսումը 2-ից 3 անգամ էժան է, քան համարժեք քանակությամբ վառելիքի ու մատակարարումը սպառողներին: Այդպիսով, էներգախնայողությունը, որպես էներգիայի նոր աղբյուր, աճող պահանջարկը բա ավելի շահավետ է մյուս աղբյուրներից: Միջազգային էներգետիկական գործակալության տվյալների համաձայն էներգախնայողա միջոցառումների իրագործման մեջ ծախսված յուրաքանչյուր դրամ ավելի շատ «մաքուր» էներգիա է տալիս, քան նույն էներգիան ստանալու համար անհրաժեշտ գումարն է: Հարկ է ընդգծել, որ խնայված էներգիայի զգալի մասը ձեռք է բերվում սպառման ոլորս էներգիան էկոլոգիապես մաքուր է, քանի որ ստացման պրոցեսը զերծ է արտանետումներից:

ՀՀ կառավարությունն առաջնային է համարում էներգախնայողությունը որպես երկրի էներգետիկ անվտանգության, տնտեսա մրցունակության մեծացման և շրջակա միջավայրի վրա, ինչպես նաև կլիմայի զրբալ տաքացման բացասական ազդեցության ն կառավարության կողմից վարվող քաղաքականությունն է՝ խթանել էներգախնայողությունը տնտեսության բոլոր ճյուղերում, ինչն «Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի մասին» օրենքում և «Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետի ծրագրում: 2018 թվականի էներգետիկ հաշվեկշռի համաձայն, էներգիայի ներքին խոշորագույն սպառողը տնային տնտեսությունն պատասխանատու է ընդհանուր վերջնական էներգիայի 33.1% սպառման համար: Նրան հաջորդում է տրանսպորտի ոլորտը՝ մու մասնաբաժնով: Արդյունաբերությունն օգտագործել է էներգիայի միայն 15.2%-ը, ինչը զգալի քիչ է խորհրդային ժամանակահատվ արդյունաբերության մասնաբաժնից: Առևտրային և հանրային ծառայություններն օգտագործել են մոտ 17.2%, իսկ գյուղատնտեսու Եղանակային պայմաններից կախված բնակարանային ոլորտի մասնաբաժինը տատանվում է:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ հանրային և բնակելի շենքերում էներգախնայողությանն ուղղված լրացուցիչ կա ներդրումները կարող են կազմել առավելագույնը 15%, իսկ էներգիայի տնտեսումը՝ մինչև 40%: Հայաստանի շուրջ 19000 բազմաբ գերակշիռ մասը կառուցվել են խորհրդային ժամանակներում՝ 35-ից 60 տարի առաջ, առանց էներգախնայողության միջոցառում Էներգիայի օգտագործումը այդ շենքերում, ըստ մեկ մետր քառակուսու, մոտ 2-ից 3 անգամ բարձր է, քան զարգացած երկրներում տարեկան 200-ից 320 կՎտ/մ²: Համաձայն նախնական ուսումնասիրությունների բնակելի և հանրային շենքերի արդյունավետ ջե միջոցով ջեռուցման համար նախատեսված էներգասպառումը հնարավոր է կրճատել առնվազն 40%-ով: Շենքերում խնայված էն միավորի միջին արժեքը կազմում է 1-ից 4 ԱՄՆ ցենտ՝ 1 կՎտ-ի համար, մինչդեռ Հայաստանի էներգետիկ համակարգի արտադ միջին արժեքը շուրջ 5 ԱՄՆ ցենտ է: Շենքերի ջեռուցումը, հովացումը և տարբեր սարքավորումների օգտագործումն ամենամեծ ս շենքերում: Նշված սարքավորումների էներգախնայողության բարելավմանը զուգահեռ սպառողի արդյունավետ վարքագիծն այս ավելի մեծ՝ շուրջ 60% խնայողության ներուժ:

Միջազգային ինտեգրացիոն գործընթացների շրջանակներում Հայաստանը միանալով «Եվրասիական տնտեսական միությս պայմանագրին ԵՄՄ շրջանակներում ընդունել է «Էներգասպառող սարքավորումների էներգաարդյունավետության պահանջնե տեխնիկական կանոնակարգը: Իսկ ՀՀ-ԵՄ միջև ստորագրված Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրու պարտավորվել է առաջիկա ժամանակահատվածում ՀՀ օրենսդրությանը մոտարկել էներգախնայողությունը խթանող թվով 65 կս հրահանգներ և ուղեցույցեր՝ (շենքեր և շինություններ, էներգասպառող սարքավորումներ և տրանսպորտային միջոցներ), դրանով հաղորդելով էներգախնայողության և էներգաարդյունավետության զարգացմանն ուղղված պետական քաղաքականությանը:

Արդեն իսկ մեկնարկել են էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի 2022-2030 թվականների ազգային ծրագրի ւ աշխատանքները՝ պայմանավորելով այն տնտեսական և էներգետիկ անվտանգության, էներգետիկ համակարգի հուսալիության ւ բարձրացման, տնտեսական և էներգետիկ անկախության ամրապնդման, էներգախնայողությունը և վերականգնվող էներգետիկա խթանող նոր արտադրությունների ստեղծման և ծառայությունների կազմակերպման, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի, մարդու ւ տեխնածին ազդեցության նվազեցմանն առնչվող հանգամանքներով:

(բաժինը փոփ. 03.03.22 N 248-Լ)

XI. ԹՎԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն ու դրանց ստեղծած նոր հնարավորությունները շարունակաբար վերափոխում են շուկան տվյալների կառավարման վրա հիմնված ամբողջովին նոր բիզնես մոդելներ ու կենսակերպ, և էներգետիկան այդ տրանսֆորմացիաների ամբողջ աշխարհում: Կայուն և խելացի էներգետիկան տնտեսության դինամիկ զարգացման կարևորագույն պայմաններից մեկն է մարդկանց կյանքի բարելավմանն ու կենսամակարդակի բարձրացմանը:

Հայաստանի տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը, մրցունակ լինելով համաշխարհային շուկայում, պետք է նաև լայն էներգետիկայի բնագավառի տարբեր խնդիրների լուծման համար: Այս առնչությամբ առաջինը կլինի էլեկտրաէներգետիկական մատակարարի իրականացումը, որ հաջորդ մի քանի տարիների ընթացքում ամբողջությամբ կիրականացվի էլեկտրոնային հարթակի միջոցով: Շուկայի էլեկտրոնային առևտրի հարթակին լրացնելու կգա բաշխման ցանցին միացված սպառողների էլեկտրաէներգիայի հաշվի համակարգերից սպառման ծավալների և այլ անհրաժեշտ ցուցանիշների մասին տեղեկատվությունը հետահար եղանակով փոխ կառավարելու միասնական տեղեկատվական համակարգը, որը կխթանի էլեկտրաէներգիայի մանրածախ շուկայի ազատական Նույն ժամանակ էլեկտրաէներգետիկական համակարգում կներդրվի SCADA կառավարման ծրագիրը, հնարավորություն ընձեռել օպերատորին ոչ միայն հավաքագրել անհրաժեշտ տվյալներ, այլ նաև իրականացնել համակարգային նշանակության սարքավորված ալտոմատ կառավարում:

Այս համատեքստում առաջ կգան նաև կիրառական տնտեսության ապահովման նոր մարտահրավերներ, և էներգետիկայի բնագավառային փոխակերպումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է դիտարկել տեղեկատվական անվտանգության գործնական իրականացման միջազգային ստանդարտների ներդրումը, որոնցից առաջնահերթ են ISO/IEC 27000-ը Security Management Systems (IS) SP 800-53 Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations ստանդարտների ներդրումը: Դրանք ներառում են կտեխնիկական պահանջների նկարագրություն՝ տեղեկատվական անվտանգության ապահովման և ամբողջական կառավարման մշակման համար:

Հայաստանի կառավարությունը հետամուտ է լինելու նման գործիքների շարունակական ներդրման հարցում, այնպես որ հնաժամ կետում էներգետիկայի բնագավառում գործընթացները լինեն ամբողջովին թվային կառավարվող, ինչպես արտադրության, առևտրականության՝ խելացի սպառման համակարգեր հայեցակարգի կիրառման միջոցով:

XII. ԳԻՏԵԼԻՔԱԶԵՆՔ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

Հետազոտությունները և ինովացիաները ֆունդամենտալ նշանակություն ունեն էներգետիկայի բնագավառի զարգացման համակարգում: Շարունակական ծրագրեր է իրականացնելու գիտելիքահենք էներգետիկա ունենալու համար, աջակցելով նոր ծրագրերի, նոր հետազոտությունների և նորարարությունների իրականացմանը:

Այս առումով մեծ դեր ունի Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի հիմնադրամը՝ իր կազմում գործող էներգ էլեկտրատեխնիկայի ինստիտուտով, որպես էներգետիկայի բնագավառին անհրաժեշտ երիտասարդ մասնագետների պատրաստ բարձրագույն ուսումնական հաստատություն: Այս համալսարանն է ապահովում էներգետիկայի բնագավառի հիմնական աշխատողներին կապի խորացումը ոլորտի ընկերությունների հետ՝ էական նշանակություն կունենա ավելի որակյալ կադրեր ապահովել:

Էներգետիկայի բնագավառի կադրերի հետագա վերապատրաստման հարցում մեծ դերակատարում պետք է ստանձնի Էներգ գիտահետազոտական ինստիտուտը (ԷԳՀԻ): Վերջինս իր 70-ամյա գործունեության ընթացքում օժանդակել է Հայաստանի Հանրապետության էներգահամակարգում առկա բարեփոխումների իրականացման բազմաթիվ ծրագրերի՝ ուղղված երկրի էներգետիկ անվտանգության բարձրացմանը, զարգացման ծրագրերի և ռազմավարությունների մշակմանը, վերականգնվող աղբյուրների ներդրումը հետազոտական աշխատանքների իրականացմանը, ինչպես նաև տարբեր հարցերի գիտատեխնիկական ուղեկցմանը: ԷԳՀԻ-ն և փորձառություն ունի նվազագույն ծախսերով էլեկտրաէներգիայի արտադրության և հաղորդման ցանցերի զարգացման ծրագրերի և զինված է այդպիսի աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ միջազգային կիրառում ունեցող ծրագրային ապահովում: Այս համատեքստում էական է ԷԳՀԻ հետագա զարգացումն որպես Հայաստանի էներգետիկայի բնագավառում համաշխարհային կիրառման գիտական հանգույցի, որը ծառայություններ կմատուցի ոչ միայն Հայաստանում, այլ նաև Հայաստանից դուրս:

«Ատոմային էլեկտրակայանների շահագործման հայկական գիտահետազոտական ինստիտուտ» ՓԲԸ-ն («Հայատոմ» ՓԲԸ) Հ գիտելիքահենքն է ատոմային էներգետիկայի բնագավառում: «Հայատոմ» ՓԲԸ-ն հիմնադրվել է 1973թ. ՀԱԷԿ կառուցման ընթացք Հայաստանում ատոմային էլեկտրակայանի գիտատեխնիկական աջակցություն ցուցաբերող միակ կազմակերպությունն է, որը իրականացնում ՀԱԷԿ-ի անվտանգության և հուսալիության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների մշակմանն ու անձնակազմի վերապատրաստման, տեխնիկական փաստաթղթերի մշակման, ինչպես նաև անհրաժեշտ սարքերի, սարքավորում համակարգերի նախագծման, պատրաստման ու ներդրման ուղղությամբ: «Հայատոմ» ՓԲԸ-ն ևս ունի միջազգային հայտնի գործընկերություններ և ճանաչում:

Միջուկային անվտանգության կարգավորման ոլորտում հետազոտական կազմակերպություն է «Միջուկային և ռադիացիոն ս գիտատեխնիկական կենտրոն» ՓԲԸ-ն (ՄՌԱԳՏԿ): ՄՌԱԳՏԿ-ն հանդիսանում է ՀՀ Միջուկային անվտանգության կարգավորման գիտատեխնիկական աջակցություն տրամադրող լիցենզավորված կազմակերպություն: Այն մասնագիտացած է միջուկային, ճառագայթային անվտանգության վերլուծության և միջուկային տեղակայանքների անվտանգության գնահատման, անվտանգ փորձաքննության անվտանգության տեղակայանքների ռիսկի գնահատման, միջուկային և ռադիացիոն անվտանգության բնագավառի օրենսդրության՝ օրենսդրական ակտերի և ուղեցույցների մշակման, վթարային իրավիճակներին արձագանքելու վերաբերյալ ընթացակարգերի և վթար սցենարների մշակման, ճառագայթային անվտանգության և պաշտպանության գնահատման, ռադիոմետրիկ և դոզիմետրիկ չափ էներգիայի անվտանգության բնագավառում կիրառվող ծրագրային միջոցների մշակման, ատոմային էներգիայի բնագավառում կ պատրաստման ոլորտներում:

ՀՀ կառավարությունը շարունակելու է աջակցել գիտական այս հաստատությունների հետագա զարգացմանը դիտարկելով ն որոշները մեկ միասնական կառույցի ներքո համախմբելու հնարավորությունը, վերջիններիս՝ ոլորտում գործունեություն իրական ընկերությունների հետ ուղղակի կապն ամրապնդելու, միջազգային համագործակցությունն ընդլայնելու և ժամանակակից գիտա՝ հազեցած էներգետիկայի բնագավառ ունենալու նպատակով: *(նախադասությունը հանվել է 03.03.22 N 248-Լ)*
(բաժինը փոփ. 03.03.22 N 248-Լ)

XIII. ՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը էապես բարելավելու է պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավա՝ միջազգային ստանդարտներին համապատասխան նոր գործիքակազմ: Այժմ էներգետիկայի բնագավառում գործունեություն են ծա՝ ամբողջությամբ պետական մասնակցությամբ թվով հինգ ընկերություններ, այդ թվում՝

- «Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ՝ էլեկտրական էներգիայի արտադրություն,
- «Երևանի ԶԷԿ» ՓԲԸ՝ էլեկտրաէներգիայի արտադրություն,
- «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ՝ էլեկտրական էներգիայի հաղորդման ծառայությունների մատուցում,
- «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ՝ էլեկտրաէներգետիկական համակարգին կարգավարական ծա՝ մատուցում,

- «Հաշվարկային կենտրոն» ՓԲԸ՝ էլեկտրաէներգետիկական համակարգին շուկայի օպերատորի ծառայությունների մատուց

Վերը նշված հինգ պետական ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով առաջիկա չ՝ ընթացքում ընկերությունների գործունեությունը կհամապատասխանեցվի միջազգային ստանդարտների պահանջներին: Նույն ժ՝ ընկերությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով անհրաժեշտություն է վերջիններիս սակագնա՝ գործիքակազմի փոփոխությունը՝ տարեկան սակագնային կարգավորումից անցնելով բազմամյա ցիկլի, ներդնելով նաև խթանիչ և միջոցներ: Նման մոտեցում արդեն իսկ կիրառվում է ոլորտի մասնավոր ընկերությունների դեպքում և հնարավորություն է ընձեռո՝ ընկերություններին իրենց գործունեության արդյունավետության բարձրացման արդյունքում բարելավել ինչպես մատուցվող ծառա՝ որակը, այնպես էլ շահութաբերության մակարդակը: Բացի այդ վերանայման կարիք ունեն սակագնային կարգավորման նպատակ՝ ընկերությունների համար Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի կողմից սահմանված շահույթի նորման, քս՝ մակարդակի պարագայում ի թիվս այլ սահմանափակումների հնարավոր չէ մասնավոր ներդրումների ներգրավումը և Հայաստա՝ Հանրապետության կառավարությունը այդ ներդրումների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները ներգրս՝ երաշխիք տրամադրելու միջոցով: Վերը նշվածի համատեքստում 2020–2024թթ. ընթացքում կիրականացվեն հետևյալ աշխատա՝

- պետական մասնակցությամբ ընկերությունների էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նառանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով,
- պետական մասնակցությամբ ընկերությունների շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերա՝ մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար,
- այնպիսի միջազգային ստանդարտների ներդնում, ինչպիսիք են՝ ISO 9001: 2015 Quality Management, ISO 37001: Anti-Bribery Systems, ISO 50001: 2018 Energy Management Systems, ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems և ISO 31000: Risk Manager

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներն ու դրանց ստեղծած նոր հնարավորությունները շարունակաբար վերափոխում են շուկան՝ տվյալների կառավարման վրա հենված ամբողջովին նոր բիզնես մոդելներ ու կենսակերպ, և էներգետիկան այդ տրանսֆորմացիա՝ ամբողջ աշխարհում: Կայուն և խելացի էներգետիկան տնտեսության դինամիկ զարգացման կարևորագույն պայմաններից մեկն է մարդկանց կյանքի բարելավմանը և կենսամակարդակի բարձրացմանը:

Այսպիսով մինչև 2040 թվականը Հայաստանի էներգետիկ համակարգը կունենա հետևյալ նկարագիրը՝

- Ինքնաբավ և արտահանմանն ուղղված բարձր հուսալիությամբ և ժամանակակից տեխնոլոգիական հազեցվածությամբ, արս՝ ենթակառուցվածքներով, տարեկան շուրջ 12 մլրդ կՎտժ արտադրության ծավալով էլեկտրաէներգետիկական համակարգ,
- Տարածաշրջանային էլեկտրաէներգետիկական հանգույց, հարևան երկրների էներգահամակարգերը և Եվրասիական տնտե՝ ընդհանուր էլեկտրաէներգետիկական շուկան կապող խոշոր հանգույց,
- Էլեկտրաէներգետիկական ազատականացված շուկա հիմնված միջազգային լավագույն մոդելների վրա,
- Վերականգնվող էներգետիկ պաշարների տնտեսապես արդյունավետ և ողջամիտ օգտագործում՝ բնապահպանական բոլո՝ համապատասխան: Էներգետիկ հաշվեկշռում վերականգնվող էներգիայի մասնաբաժնի հնարավոր առավելագույն աճի ապահո՝ թվականին առնվազն 15% արևային էներգիայի մասնաբաժնով,
- Էներգախնայողության և էներգաարդյունավետության միջոցառումների լայնածավալ իրականացում, էներգախնայողությա՝ էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաների ներդրում կանաչ և գիտելիքահենք տնտեսության անցման գործում:
- Ատոմային էներգիայի խաղաղ նպատակներով զարգացում, մասնավորապես Հայաստանում նոր միջուկային էներգաբլոկի՝
- Սպառողներին հուսալի և անխափան, որակյալ էներգամատակարարում ու էներգահամակարգի բնականոն գործունեությո՝ հավասարակշռված և կանխատեսելի սակագներ,
- Վառելիքաէներգետիկ առաջնային պաշարների՝ մասնավորապես բնական գազի Հայաստան մատակարարման ուղիների և բազմազանեցում, երաշխավորելով գազի առնվազն երկու տեխնոլոգիական մուտք երկիր:

Սույն ռազմավարությունը, հաշվի առնելով Ծրագրի ժամանակացույցով նախատեսված միջոցառումները, կլրամշակվի և մի հուլիսի 1-ը կներկայացվի վերջինիս վերանայված տարբերակը՝ 2025-2050 թվականների համար: Այն կներառի նաև ռազմավարության ցուցանիշներ և բնապահպանական ազդեցության գնահատականները, ինչպես նաև կներկայացնի թիրախային նոր ցուցանիշներ էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի մասով: Նույն ժամանակ, յուրաքանչյուր երեք տարին մեկ անգամ պարբերականացվեն ռազմավարության կատարողականի և ազդեցության գնահատականներ:

(հավելվածը փոփ. 03.03.22 N 248-Լ)

Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետի աշխատակազմի
ղեկավար

18.01.2021
ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հավելված N
ՀՀ կառավարության 20
հունվարի 14-ի N 48-Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԹՎԱԿԱՆԸ) ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ԾՐԱԳԻՐ-ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Հ/Հ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին(ներ)	Համակատարող մարմին(ներ)	Վերջնաժամկետ
1. Էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների զարգացում						
1.1	ՀԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի արդիականացման և շահագործման ժամկետի մինչև 2026թ. երկարաձգման ծրագրի աշխատանքների իրականացում	ՀԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի արդյունավետ և անվտանգ աշխատանքի ապահովում մինչև 2026թ.	Էկոլոգիապես մաքուր շուրջ 2.9 միլիարդ կՎտժ/տարի էլեկտրաէներգիայի արտադրություն (արդիականացման արդյունքում տարեկան արտադրանքը կավելանա մոտ 300 մլն կՎտժ)	ՀԱԷԿ	ՀՀ ՄԱԿԿ	2022թ. դեկտեմբեր
1.2	2026 թվականից հետո ատոմակայանի անվտանգ շահագործումը հիմնավորող ուսումնասիրությունների իրականացում	Մինչև 2036թ. Հայկական ԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի արդյունավետ և անվտանգ աշխատանքի հիմնավորում	ՀԱԷԿ-ի մինչև 2036թ. շահագործման հուսալիության և անվտանգության միջոցառումների մշակում՝ իրականացման ժամանակացույցով	ՀԱԷԿ	ՀՀ ՄԱԿԿ	2022թ. դեկտեմբեր

1.3	ՀԱԷԿ-ի երկրորդ Էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի 2026-2036թթ. երկարաձգման աշխատանքների իրականացում	ՀԱԷԿ-ի երկրորդ Էներգաբլոկի արդյունավետ և անվտանգ աշխատանքի ապահովում մինչև 2036թ.	Էկոլոգիապես մաքուր շուրջ 2.9 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀԱԷԿ	ՀՀ ՄԱԿԿ	2026թ. դեկտեմբեր
1.4	ՀԱԷԿ-ի երկրորդ Էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի (ներառյալ դրա երկարաձգումները) ավարտից հետո գործող կայանի հարթակում փոխարինող հզորության Էներգաբլոկի կառուցում	Բլոկի շահագործումից դուրս բերման միջոցառումների ժամանակացույց, ներառյալ նոր Էներգաբլոկի շինարարության իրատեսական ֆինանսավորման հնարավոր աղբյուրների նույնականացում	Հայաստանի Էներգետիկ անկախության մակարդակի ապահովում, Էլեկտրաէներգիայի արտադրության բազմազանեցում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՄԱԿԿ	2035թ դեկտեմբեր
1.5	Երևանի համակցված շոգեգազային ցիկլով 2` 254 ՄՎտ Էներգաբլոկի կառուցում	Բարձր արդյունավետությամբ և Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 2 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	Էլեկտրամատակարարման հուսալիության բարձրացում Մեծածախ շուկայում Էլեկտրաէներգիայի գնի հնարավոր նվազեցում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2022թ հուլիս
1.6	Մասրիկ-1 55 ՄՎտ դրվածքային հզորության արևային ֆոտովոլտային Էլեկտրակայանի կառուցում	Էներգետիկ անկախության մակարդակի բարձրացում` մինչև 2030թ արևային Էներգիայի արտադրության	Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.11 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2022թ. հուլիս
1.7	Արևային շուրջ 120 ՄՎտ հզորությամբ թվով 5 ֆոտովոլտային Էլեկտրական կայանների կառուցման ծրագրերի իրականացում	մասնաբաժինը հասցնելով 15% կամ 1000 ՄՎտ	Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.192 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2024թ. դեկտեմբեր
1.8	Այգ-1 200 ՄՎտ դրվածքային հզորության արևային ֆոտովոլտային Էլեկտրակայանի կառուցում		Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.32 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2024թ. դեկտեմբեր
1.9	(Էներթալիտն ուժը կորցրել է 03.03.22 N 248-Լ.)					
1.10	Արևային փոքր (մինչև 5 ՄՎտ հզորությամբ) կայանների կառուցում 325 ՄՎտ ընդհանուր դրվածքային հզորությամբ, որից 15 ՄՎտ հզորությունը համայնքային արևային կայանների կառուցման նպատակով:		Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.326 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2029թ դեկտեմբեր
1.11	Ինքնավար արևային կայանների կառուցում` ընդհանուր դրվածքային հզորությունը 40ՄՎտ-ից հասցնելով 300 ՄՎտ		Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.16 միլիարդ կՎտ/տարի Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	Մասնավոր ընկերություններ, անհատներ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2024թ. դեկտեմբեր

1.12	Փոքր շէնքերի կառուցում՝ ընդհանուր դրվածքային հզորությունը 380 ՄՎտ-ից հասցնելով 430 ՄՎտ	Էներգետիկ անկախության մակարդակի բարձրացում	Էկոլոգիապես մաքուր մոտ 0.2 միլիարդ կՎտ/տարի էլեկտրաէներգիայի արտադրության ավելացում	Մասնավոր ընկերություններ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2023թ. դեկտեմբեր
1.13	Հողմային կայանների կառուցում՝ փոքր և համակարգային նշանակության մինչև 500 ՄՎտ հզորությամբ, մրցակցային սակագնային առաջարկների առկայության դեպքում	Էներգետիկ անկախության մակարդակի բարձրացում	Էկոլոգիապես մաքուր էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2025-2040թթ.
1.14	Հայաստանի Հանրապետության էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների նվազագույն ծախսերով զարգացման ծրագրի մշակում և պարբերական թարմացում երկու տարին մեկ անգամ	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի արտադրող հզորությունների զարգացման պլանավորում	ՀՀ կառավարությանը էներգահամակարգի հնարավոր զարգացումների տեսլականների ներկայացում՝ համապատասխան ուղղությամբ միջոցառումների իրականացման համար	ՀՀ ՏԳԵՆ	ԷԷՀՕ	2022թ. դեկտեմբեր
2. Բարձրավոլտ էլեկտրահզորման ցանցի զարգացում						
2.1	«Չարենցավան-3» 110 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2023թ. դեկտեմբեր
2.2	«Վանաձոր-1» 110 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2021-2022 թվականներ
2.3	«Զովունի» 220 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2024թ. դեկտեմբեր
2.4	«Ագարակ-2» 220 կՎ լարման փոխանջատիչ կետի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2021-2023 թվականներ
2.5	«Շինուհայր» 220 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2023թ. դեկտեմբեր
2.6	«Աշնակ» 220 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2020թ. դեկտեմբեր
2.7	«Արարատ-2» 220 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2024թ. դեկտեմբեր

2.8	«Լավ վար» 110 կՎ լարման օդային գծերի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2020թ. դեկտեմբեր
2.9	«Նոյեմբերյան» 110 կՎ լարման օդային գծերի վերակառուցում					
2.10	«Լիճք» 220/110/35 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2022թ. դեկտեմբեր
2.11	«Շահումյան-2» 220/110/10 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցման ներդրումային ծրագրի ֆինանսավորման տարբերակների և ժամկետների գնահատում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2030թ. դեկտեմբեր
2.12	«Մարաշ» 220/110/10 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցման ներդրումային ծրագրի ֆինանսավորման տարբերակների և ժամկետների գնահատում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2030թ. դեկտեմբեր
2.13	«Եղեգնաձոր» 220/110/35 կՎ լարման ենթակայանի վերակառուցման ներդրումային ծրագրի ֆինանսավորման տարբերակների և ժամկետների գնահատում	Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման հուսալիության բարձրացում	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարայնության նվազեցում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2030թ. դեկտեմբեր
2.14	SCADA կապի և ավտոմատացման համակարգի ներդրումային ծրագրի 2-րդ փուլի իրականացում	Էլեկտրաէներգետիկ համակարգի ռիտողականության և վերահսկելիության բարելավում	Էներգահամակարգի հուսալիության և կառավարելիության մակարդակի բարձրացում	ԷԷՀՕ		2022թ. հունիս
2.15	Իրան - Հայաստան 400 կՎ լարման երկշղթա Էլեկտրահաղորդման օդային գծի և 400 կՎ լարման «Նորավան» ենթակայանի կառուցման ծրագրի իրականացում	Էլեկտրահաղորդման գծի և ենթակայանի կառուցումը հնարավորություն կտա երկու երկրների էներգահամակարգերի միջև Էլեկտրաէներգիայի փոխանակման հզորությունը ներկայիս 350 ՄՎտ-ից հասցնել մինչև 1200 ՄՎտ, միաժամանակ բարձրացնել էներգահամակարգերի գույզահեռ աշխատանքի հուսալիությունը և Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգությունը:	Էներգահամակարգի հուսալիության և շահագործման անվտանգության մակարդակի բարձրացում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ԷԷՀՕ, ԲԷՑ	2021-2023 թվականն դեկտեմբեր
	2.15.1 Իրան-Հայաստան 400 կՎ լարման երկշղթա Էլեկտրահաղորդման օդային գծի կառուցում					
	2.15.2 «Նորավան» 400 կՎ լարման ենթակայանի կառուցում					

2.16	Կովկասյան Էլեկտրահաղորդման ցանց (Հայաստան – Վրաստան Էլեկտրահաղորդման գիծ/ ենթակայաններ)	Ծրագրի իրականացմամբ զգալիորեն կյսթանվի էներգետիկայի բնագավառում տարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության զարգացումը, իսկ Վրաստանի հետ զուգահեռ աշխատանքի թողունակությունը ներկայիս 200 ՄՎտ-ից կհասցվի 350 ՄՎտ:	Էներգահամակարգի հուսալիության և շահագործման անվտանգության մակարդակի բարձրացում, տարանցիկ փոխհոսքերի ապահովում, աշխատանքային ռեժիմների բարենպաստ պայմանների ապահովում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ԷԷՀՕ, ԲԷՑ	2025թ. դեկտեմբեր
2.17	Հաղորդման ցանցի զարգացման տասնամյա ծրագրի մշակում և պարբերական թարմացում երկու տարին մեկ անգամ	Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հաղորդման ցանցի զարգացման օպտիմալացում		ԷԷՀՕ	ԷԷՀՕ, ԲԷՑ, ՀԷՑ (համաձայնությամբ), ՀԱԷԿ, ԵրԶԷԿ, ՀրագՋԷԿ (համաձայնությամբ), Հրագդան 5 (համաձայնությամբ), ՔոնթուրԳոբալ (համաձայնությամբ), ՄԷԿ (համաձայնությամբ), ՎԷԱ Կայաններ	2022թ դեկտեմբեր
2.18	Արևային էներգիայի զարգացմանը զուգընթաց հաղորդման ցանցում լրացուցիչ ներդրումների կատարում	Արևային կայանների արտադրանքի հուսալի և անխափան տեղափոխում	Էներգետիկ անկախության պատշաճ մակարդակի ապահովում	ԲԷՑ	ԷԷՀՕ	2029թ. դեկտեմբեր

3. Բաշխման էլեկտրական ցանցի զարգացում

3.1	Հայաստանի էլեկտրական ցանցերի ընդհանուր ներդրումային ծրագրի իրականացում	Արդյունքում ակնկալվում է՝ սպառողների հոսանքազրկումների միջին տևողության ու հաճախականության կրճատում՝ 2028թվ-ին կազմելով 2021 թվականի բազիսային ցուցանիշի 55%-ը, միանգամյա հոսանքազրկման առավելագույն տևողության կրճատում 50%-ով, սպառողների մոտ թույլատրելի սահմաններից էլեկտրաէներգիայի լարման շեղման երկարաժամկետ դեպքերի բացառում, էլեկտրաէներգիայի տեխնոլոգիական կորուստների նվազում՝ 2021 թվականին կազմելով 7.5 %, իսկ 2028 թվականին՝ 6.4%, առևտրային կորուստների առաջացման ռիսկերի բացառում, շահագործման և պահպանման ծախսերի կրճատում, բաշխման ցանցի ընդլայնում, էլեկտրաէներգիայի հաշվառման համակարգերի հիմնովին արդիականացում, ընկերության ենթակառուցվածքների երկրատեղեկատվական տարրերի (գծային ենթակառուցվածքների) հանութագրման աշխատանքների ավարտում, բնապահպանական միջազգային ստանդարտների, կառավարման ավտոմատացված համակարգի (MIS) և կառավարման միջազգային ISO ստանդարտների համակարգի ներդրում:	Սպառողների էլեկտրամատակարարման հուսալիության և որակի բարձրացում	ՀԷՑ (համաձայնությամբ)		2027թվ դեկտեմբեր
3.2	Բաշխման ցանցի զարգացման տասնամյա ծրագրի մշակում և պարբերական թարմացում երկու տարին մեկ անգամ	Բաշխման ցանցի զարգացման օպտիմալացում	Էլեկտրամատակարարման հուսալիության և անխափան մատակարարման ապահովում	ՀԷՑ (համաձայնությամբ)		2022թվ դեկտեմբեր

4. Էլեկտրաէներգետիկական շուկա

4.1	Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի նոր մոդելին փորձնական անցում Շուկայի կառավարման ծրագրի փորձնական կիրառման միջոցով՝ առանց Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի մասնակիցների համար ֆինանսական պատասխանատվության կիրառման:	Էլեկտրաէներգիայի և հզորության մեծածախ շուկայի առաջարկվող մոդելի փորձաքննում	Մրցակցային շուկայի պայմաններում գործելու փորձի ձեռքբերում, հնարավոր բացթողումների հայտնաբերում և շտկում	ԷԷՇՕ, ԷԷՀՕ	ԲԷՑ, ՀԷՑ (համաձայնությամբ), ՀԱԷԿ, ԵրՋԷԿ, Հրազդան 5 (համաձայնությամբ), ՔոնթուրԳոբալ (համաձայնությամբ), ՄԷԿ (համաձայնությամբ), ՎԷԱ Կայաններ	2021թ. փետրվար
4.2	Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի նոր մոդելին ամբողջական անցում	Էլեկտրաէներգիայի և հզորության մեծածախ շուկայի փաստացի ներդրում	Համակարգի արդյունավետության մակարդակի բարձրացում, պատասխանատվության գործիքների ներդրում	ԷԷՇՕ, ԷԷՀՕ	ԲԷՑ, ՀԷՑ (համաձայնությամբ), ՀԱԷԿ, ԵրՋԷԿ, Հրազդան 5 (համաձայնությամբ), ՔոնթուրԳոբալ (համաձայնությամբ) ՄԷԿ (համաձայնությամբ), ՎԷԱ Կայաններ	2022թ. փետրվար
4.3	Կիրառվող սակագնային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված կարգավորումների մշակում	Արդյունավետ սակագնային քաղաքականության ապահովում	Սակագների որոշման թափանցիկության մակարդակի բարձրացում:	ՀՀ ՀՄԿՀ	ՀՀ ՏԿԵՆ, ԷԷՇՕ, ԷԷՀՕ,	2022թ. դեկտեմբեր
4.3.1	Էլեկտրաէներգիա սպառողների համար գործող գիշերային և ցերեկային սակագների հետագա կիրառության նպատակահարմարության, սպառողների համար ամսական հաստատուն սպասարկման վճարների սահմանման ուսումնասիրություն		Համակարգի տնտեսական ցուցանիշների բարելավում: Սակագնային ճկուն համակարգերի կիրառում:		ՀԷՑ (համաձայնությամբ)	
4.3.2	Էլեկտրաէներգիա սպառողների համար ռեակտիվ էներգիայի սակագների ներդրում					
4.3.3	Էլեկտրա-էներգետիկական համակարգում սակագների սահմանման (վերանայման) մեթոդիկայի և կարգի ընդունում					
4.4	Խոցելի սպառողների պաշտպանության մեխանիզմների կատարելագործում	Արդյունավետ սակագնային քաղաքականության ապահովում	Աղքատության մակարդակի նվազեցում	ՀՀ ՏԿԵՆ	ՀՀ ԱՍՀՆ, ՀՀ ՀՄԿՀ	2022թ. դեկտեմբեր

4.5	«Էներգետիկայի մասին» և «Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի մասին» ՀՀ օրենքներում փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի նախագծի մշակում, որով. 1) վերականգնվող էներգիա օգտագործող կայաններին նոր ձևավորվող էլեկտրաէներգետիկական շուկայում իրավունք կտրվի էլեկտրաէներգիա վաճառել բացառապես մրցակցային պայմաններով՝ առանց էլեկտրաէներգիայի գնման երաշխիքների տրամադրման և պետություն մասնավոր գործընկերության պայմանագրերի կնքման, արտադրել և սպառել էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարբեր հաշվառման կետերում 2) կկատարվա գործվեն ինքնավար էներգաարտադրողների փոխհոսքերի իրականացման ներկայիս մեխանիզմները՝ հնարավորություն ընձեռելով վերջիններիս արտադրել և սպառել էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարբեր հաշվառման կետերում, ձևավորել խմբեր, դրանցում ներառելով բնակիչների և կազմակերպությունների	Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի օրենսդրական դաշտի կատարելագործում (բարելավում)	Էլեկտրաէներգետիկական շուկայում իրականացվող առևտրի մրցակցության մակարդակի բարձրացում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հուլիս
4.6	«Էլեկտրաէներգետիկայի մասին» ՀՀ նոր օրենքի մշակում՝ հաշվի առնելով միջազգային լավագույն փորձը, ինչպես նաև էլեկտրաէներգետիկական շուկայի մոդելի և էլեկտրաէներգիայի առևտրի մեխանիզմների ներդրման ընթացքում առաջ եկած խնդիրները:	Էլեկտրաէներգիայի և հզորության ազատականացված շուկայի կարգավորման և նորմատիվային դաշտի ապահովում	Օրենսդրական դաշտի ներդաշնակեցում միջազգային փորձի կիրառման հետ	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2023թ. դեկտեմբեր

5.1	ԵԱՏՄ Էլեկտրաէներգետիկական ընդհանուր շուկայում մասնակցություն` համաձայն Եվրասիական տնտեսական բարձրագույն խորհրդի 20.12.2019թ. N 31 որոշմամբ հաստատված միջոցառումների իրականացման պլանի:	Կարգավորող փաստաթղթերի մշակում և ընդունում	Միջալետական փոխհոսքերի հասանելիության կանոններ Էլեկտրաէներգիայի փոխադարձ առևտրի կանոններ Միջալետական հատույթների որոշման և բաշխման կանոններ Տեղեկատվության փոխանակման կանոններ Միջալետական ցանցերի զարգացման կանոնակարգ	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2024թթ
5.2	ԵԱՏՄ բնական գազի ընդհանուր շուկային մասնակցություն` համաձայն Եվրասիական տնտեսական բարձրագույն խորհրդի 31.05.2016թ. N 7 որոշման:	Կարգավորող փաստաթղթերի մշակում և ընդունում	Գազի բորսային առևտրի իրականացման կարգը Անդամ-երկրներում գազատրանսպորտային համակարգին մուտքի հասանելիության միասնական կանոններ Անդամ երկրներում գազատրանսպորտային համակարգին մուտքի ապահովման համար նախապայմաններ հանդիսացող համալիր միջոցառումների ավարտման մասին արձանագրություն Գազի ընդհանուր շուկայում առևտրի կանոններ Տեղեկատվության փոխանակման համակարգում տեղեկատվական փոխգործակցության փաստաթղթերի սահմանում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2024թթ

5.3	Հայաստան-Եվրոպական միություն Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացում՝ էներգետիկայի բնագավառում բարեփոխումների իրականացում համաձայն ՀՀ վարչապետի 2019թ. հունիսի 1-ի N 666-Լ որոշմամբ ընդունված ճանապարհային քարտեզի, որտեղ հստակ նշված են իրականացման ժամկետներն ու պատասխանատու մարմինները:	Հայաստան-Եվրոպական միություն Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի իրագործում	էներգետիկայի բնագավառի ներդրումային միջավայրի խթանում էներգետիկայի առևտրի զարգացում հարևան երկրների հետ էներգետիկ անվտանգության աստիճանի և բազմազանեցման մակարդակի բարձրացում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2026թթ
5.4	Հայաստանի և Իրանի միջև էներգետիկ համագործակցության ընդլայնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում և համաձայնագրերի կնքում	Հայաստան-Իրան գազէլեկտրաէներգիայի դիմաց փոխանակման ծրագրի իրագործում	էլեկտրաէներգիայի արտահանում 5.0 մլրդ կՎտժ	ՀՀ ՏԳԵՆ	ԷԷՀՕ, ԷԷՇՕ, ԵրՋԷԿ	2021-2025թթ
5.5	Հայաստանի և Վրաստանի միջև էներգետիկ համագործակցության ընդլայնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում և համաձայնագրերի կնքում	Արդյունքում նախադրյալներ կստեղծվի երկու երկրների միջև էլեկտրաէներգիայի կանոնավոր առևտրի իրականացման համար՝ հնարավորինս հենվելով Եվրոպական միության	երկու երկրների միջև էլեկտրաէներգիայի կանոնավոր առևտուր	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ, ԷԷՀՕ, ԷԷՇՕ, ԲԷՑ	2021-2023թթ.
	5.5.1 Հայաստանի և Վրաստանի միջև էլեկտրաէներգիայի միջալետական առևտրի իրականացման նպատակով Հայաստան-Վրաստան համատեղ աշխատանքային խմբի հանդիպումների անցկացում և էլեկտրաէներգիայի առևտրի սկզբունքների մասին համաձայնագրի մշակում	դիրեկտիվների պահանջների վրա:	երկու երկրների միջև էլեկտրաէներգիայի կանոնավոր առևտուր	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ, ԷԷՀՕ, ԷԷՇՕ, ԲԷՑ	2021-2023թթ
	5.5.2 Հայաստան-Վրաստան էլեկտրաէներգիայի առևտրի սկզբունքների մասին համաձայնագրի կնքում		երկու երկրների միջև էլեկտրաէներգիայի կանոնավոր առևտուր	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ, ԷԷՀՕ, ԷԷՇՕ, ԲԷՑ	2023թ

6. Ձերմամատակարարում

6.1	Աստիճանաբար ընդլայնել այն ծրագրերի իրականացումը, որոնք կնպաստեն վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների վրա հիմնված ջեռուցման և տաք ջրի արտադրության անհատական համակարգերի օգտագործմանը	Արևային ջրատաքացուցիչների համակարգերի ներդրում 1500-7500 դրամ/լիտր (600C700C)	Վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների լայնածավալ օգտագործում, էներգետիկ անկախության և անվտանգության մակարդակի բարձրացում	ՀՀ ՏԳԵՆ	Մասնավոր հատված	Շարունակական մինչև 2040թ. և հետո
6.2	«Ջերմամատակարարման մասին» ՀՀ նոր օրենքի մշակում	Ջերմամատակարարման ոլորտի կարգավորման և նորմատիվային դաշտի ապահովում	Օրենսդրական դաշտի ներդաշնակեցում միջազգային փորձի կիրառման հետ	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2023թ. դեկտեմբեր

7. Գազամատակարարում

7.1	«Գազամատակարարման մասին» ժամանակակից սկզբունքների վրա հիմնված նոր օրենքի մշակում	Ոլորտի կառավարման սկզբունքների հստակեցում, հիմնված միջազգային լավագույն փորձի վրա	Ոլորտի բարեփոխումներ, սպառողների շահերի արդյունավետ պաշտպանություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2023թ. դեկտեմբեր
7.2	Գազամատակարարման ոլորտի ենթաօրենսդրական կարգավորման դաշտի ամբողջական վերանայում	Ոլորտի գործունեության հստակեցում և նորագույն սկզբունքների կիրառում	Կիրառվող սակագների լիարժեք թափանցիկության, ինչպես նաև անվտանգության և հուսալիության պահանջների ապահովում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2024թ. դեկտեմբեր
7.3	Գազափոխադրման և գազի բաշխման ցանցերի նվազագույն ծախսերով զարգացման տասնամյա ծրագրերի մշակում, և պարբերական թարմացում երկու տարին մեկ անգամ	Գազամատակարարման ոլորտի օպտիմալ զարգացում՝ համաձայն երկարաժամկետ ծրագրի	Գազասպառողների հուսալի և անվտանգ գազամատակարարման ապահովում	«Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ (համաձայնությամբ)		2022թ. դեկտեմբեր

8. Էներգախնայողություն

8.1	ՀՀ-ԵՄ միջև ստորագրված Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրով Հայաստանը պարտավորվել է ՀՀ օրենսդրությանը մոտարկել էներգախնայողությունը խթանող թվով 65 կանոնակարգեր, հրահանգներ և ուղեցույցեր (շենքեր և շինություններ, էներգասպառող սարքավորումներ և տրանսպորտային միջոցներ)	Արդյունքում կսահմանվեն էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության նոր չափանիշներ՝ այդ թվում էներգապիտակավորման և էկոնախագծման բնագավառում	Էներգետիկ ռեսուրսների տեսակարար ծախսի նվազեցում	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ԷՆ, ՀՀ ՔԿ	2027թ. դեկտեմբեր
-----	--	---	---	---------	--------------	------------------

8.2	Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի 2022-2030 թվականների ազգային ծրագրի մշակում	Ազգային ծրագրով 2022-2030 թվականների համար կսահմանվեն նոր ճյուղային միջոցառումներ և թիրախներ, որոնք կօժանդակեն ՀՀ էներգախնայողության քաղաքականության հետագա ձևավորմանը և դրա իրականացման կոնկրետ քայլերի որոշակիացմանը:	Էներգետիկ ռեսուրսների տեսակարար ծախսի նվազեցում	ՀՀ ՏԳԵՆ		2021թ. դեկտեմբեր
8.3	ՀՀ-ում կանոնավոր տարեկան էներգետիկ վիճակագրության իրականացում	ՀՀ տարեկան էներգետիկ հաշվեկշռի կազմում՝ միջազգային էներգետիկ հանձնաժողովի ստանդարտներին համապատասխան	Էներգետիկ քաղաքականության իրականացման աջակցություն	ՀՀ ՏԳԵՆ	ՀՀ ՎԿ	տարեկան պարբերականությամբ
8.4	Էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության նոր չափանիշների սահմանում և դրանց իրականացումը ապահովող ազգային ստանդարտների մշակում և ընդունում	Էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության նոր ազգային ստանդարտներ արտադրանքի և ծառայությունների համար	Էներգետիկ ռեսուրսների տեսակարար ծախսի նվազեցում	ՀՀ ԷՆ	ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀՀ ՔԿ	շարունակական

9. Թվային էներգետիկա						
9.1	Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում առևտրի իրականացման էլեկտրոնային հարթակի ներդրում	Գործարքների թվայնացված համակարգերի կիրառում	Շուկայի մասնակիցների նկատմամբ որոշումների անկողմնակալության և թափանցիկության ապահովում	ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷԾՕ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ԲՏԱՆ	2022թ. դեկտեմբեր
9.2	Բաշխման ցանցին միացված սպառողների էլեկտրաէներգիայի հաշվառման համակարգերից սպառման ծավալների և այլ անհրաժեշտ ցուցանիշների մասին տեղեկատվությունը հեռահար եղանակով փոխանցելու և կառավարելու միասնական տեղեկատվական համակարգի ներդրում	Բաժանորդների լիակատար իրազեկվածության ապահովում	Թափանցիկության բացարձակ մակարդակի ապահովում	ՀԷՑ (համաձայնությամբ)	ՀՀ ԲՏԱՆ	2027թ. դեկտեմբեր

9.3	Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի հատվածում SCADA կառավարման ծրագրի ներդրում՝ հնարավորությունն ընձեռելով Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատորին ոչ միայն հավաքագրել անհրաժեշտ տվյալներ, այլ նաև իրականացնել համակարգային նշանակության սարքավորումների հեռահար ավտոմատ կառավարում:	Համակարգի հուսալի և անխափան աշխատանքային պայմանների ապահովում	Էլեկտրամատակարարման որակի նշանակալի բարձրացում	ԲԷՑ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ԲՏԱՆ	2022թ. դեկտեմբեր
9.4	ՀԱԷԿ տեղեկատվական անվտանգության միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 9.4.1 – 9.4.2 կետերի 9.4.1 ISO/IEC 27000-ը " Security Management Systems (ISMS) standards" 9.4.2 NIST SP 800-53 "Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations"	ՀԱԷԿ կիրառական անվտանգության և թվային փոխակերպման ապահովում	ՀԱԷԿ-ի շահագործման հուսալիության և անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում	ՀԱԷԿ	ՀՀ ԲՏԱՆ	2023թ. դեկտեմբեր
9.5	Երևանի ՋԷԿ տեղեկատվական անվտանգության միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 9.5.1 – 9.5.2 կետերի 9.5.1 ISO/IEC 27000-ը " Security Management Systems (ISMS) standards" 9.5.2 NIST SP 800-53 "Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations"	Երևանի ՋԷԿ կիրառական անվտանգության և թվային փոխակերպման ապահովում	Երևանի ՋԷԿ-ի շահագործման հուսալիության և անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում	ԵրՋԷԿ	ՀՀ ԲՏԱՆ	2023թ. դեկտեմբեր
9.6	ԲԷՑ տեղեկատվական անվտանգության միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 9.6.1 – 9.6.2 կետերի 9.6.1 ISO/IEC 27000-ը " Security Management Systems (ISMS) standards"	ԲԷՑ կիրառական անվտանգության և թվային փոխակերպման ապահովում	ԲԷՑ-ի շահագործման հուսալիության և անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում	ԲԷՑ	ՀՀ ԲՏԱՆ	2023թ. դեկտեմբեր

	9.6.2 NIST SP 800-53 “Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations”					
9.7	ԷԷՀՕ տեղեկատվական անվտանգության միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 9.7.1 – 9.7.2 կետերի 9.7.1 ISO/IEC 27000-ը " Security Management Systems (ISMS) standards" 9.7.2 NIST SP 800-53 “Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations”	ԷԷՀՕ կիրառականության և թվային փոխակերպման ապահովում	ԷԷՀՕ-ի շահագործման իրաւալիւթյան և անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում	ԷԷՀՕ	ՀՀ ՔՏԱՆ	2023թ. դեկտեմբեր
9.8	ԷԷՀՕ տեղեկատվական անվտանգության միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 9.8.1 – 9.8.2 կետերի 9.8.1 ISO/IEC 27000-ը " Security Management Systems (ISMS) standards" 9.8.2 NIST SP 800-53 “Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations”	ԷԷՀՕ կիրառականության և թվային փոխակերպման ապահովում	ԷԷՀՕ-ի շահագործման իրաւալիւթյան և անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովում	ԷԷՀՕ	ՀՀ ՔՏԱՆ	2023թ. դեկտեմբեր

10. Գիտելիքահենք էներգետիկա

10.1	«Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան» հիմնադրամ	Էներգահամակարգի անվտանգ և հուսալի շահագործման և զարգացման համար Բարձրակարգ գիտելիքահենք մասնագետների ապահովում	Համակարգի շահագործման որակի բարձրացում	ՀԱՊՀ		շարունակական
10.2	«Էներգետիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ» ՓԲԸ	Գիտահետազոտական ուսումնասիրությունների կիրառում Էներգահամակարգի տարբեր ենթաոլորտներում	Համակարգի շահագործման որակի բարձրացում	ԷԳՀԻ		շարունակական
10.3	«Հայատոմ» ՓԲԸ	Գիտահետազոտական ուսումնասիրությունների կիրառում ատոմային էներգետիկայի ոլորտներում	Համակարգի շահագործման որակի բարձրացում	Հայատոմ		շարունակական
10.4	(<i>Էներգետիկայի ոլորտի կորցրել է 03.03.22 N 248-Լ</i>)					

11. Պետական բնկերությունների կառավարում

11.1	ՀԱԷԿ կառավարման բարելավում և միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 11.1.1 – 11.1.7 կետերի	ՀԱԷԿ գործունեության արդյունավետ կառավարման ապահովում՝ համաձայն միջազգային ստանդարտների	Պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացում			2021-2024թթ
	11.1.1 ՀԱԷԿ էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նորմի վերանայում առանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հունվար
	11.1.2 ՀԱԷԿ անհրաժեշտ շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերանայման մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2022 թվականն
	11.1.3 ISO 9001: 2015 Quality Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.1.4 ISO 37001: 2016 Anti-Bribery Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.1.5 ISO 50001: 2018 Energy Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.1.6 ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.1.7 ISO 31000: Risk Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ՀԱԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
11.2	Երևանի ՋԷԿ կառավարման բարելավում և միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 11.2.1 – 11.2.7 կետերի	Երևանի ՋԷԿ գործունեության արդյունավետ կառավարման ապահովում՝ համաձայն միջազգային ստանդարտների	Պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացում			2021-2024թթ

11	11.1 Երևանի ՋԷԿ Էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նորմի վերանայում առանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հունվար
	11.2 Երևանի ՋԷԿ անհրաժեշտ շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերանայման մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2022 թվականն
	11.2.3 ISO 9001: 2015 Quality Management			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.2.4 ISO 37001: 2016 Anti-Bribery Management Systems			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.2.5 ISO 50001: 2018 Energy Management Systems			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.2.6 ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.2.7 ISO 31000: Risk Management			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԵրՋԷԿ		2024թ. դեկտեմբեր
11.3	ԲԷՑ կառավարման բարելավում և միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 11.3.1 – 11.3.7 կետերի	ԲԷՑ գործունեության արդյունավետ կառավարման ապահովում՝ համաձայն միջազգային ստանդարտների	Պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացում			2021- 2024թթ
	11.3.1 ԲԷՑ Էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նորմի վերանայում առանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԲԷՑ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հունվար

11.3	11.3.2 ԲԷՑ անհրաժեշտ շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերանայման մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2022 թվականն
	11.3.3 ISO 9001: 2015 Quality Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.3.4 ISO 37001: 2016 Anti-Bribery Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.3.5 ISO 50001: 2018 Energy Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.3.6 ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.3.7 ISO 31000: Risk Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԲԷՑ		2024թ. դեկտեմբեր
11.4	ԷԷՀՕ կառավարման բարելավում և միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 11.4.1 – 11.4.7 կետերի	ԷԷՀՕ գործունեության արդյունավետ կառավարման ապահովում՝ համաձայն միջազգային ստանդարտների	Պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացում			2021-2024թթ
	11.4.1 ԷԷՀՕ էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նորմի վերանայում առանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հունվար
	11.4.2 ԷԷՀՕ անհրաժեշտ շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերանայման մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2022 թվականն
	11.4.3 ISO 9001: 2015 Quality Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր

	11.4.4 ISO 37001: 2016 Anti-Bribery Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.4.5 ISO 50001: 2018 Energy Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.4.6 ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.4.7 ISO 31000: Risk Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
11.5	ԷԷՀՕ կառավարման բարելավում և միջազգային ստանդարտների ներդրում՝ համաձայն 11.5.1 – 11.5.5 կետերի	ԷԷՀՕ գործունեության արդյունավետ կառավարման ապահովում՝ համաձայն միջազգային ստանդարտների	Պետական էներգետիկ ընկերությունների կառավարման արդյունավետության բարձրացում			2021-2024թթ
	11.5.1 ԷԷՀՕ էլեկտրաէներգիայի սակագների հաշվարկի համար կիրառվող շահույթի նորմի վերանայում առանց պետական երաշխավորության առևտրային կապիտալի ներգրավման նպատակով			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021թ. հունվար
	11.5.2 ԷԷՀՕ անհրաժեշտ շահագործման և պահպանման ծախսերի ֆիքսում և դրա տարեկան վերանայման մոտեցումների հաստատում առաջիկա 10 տարիների համար			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ	ՀՀ ՀԾԿՀ	2021-2022 թվականն
	11.5.3 ISO 9001: 2015 Quality Management			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.5.4 ISO 37001: 2016 Anti-Bribery Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր
	11.5.5 ISO 50001: 2018 Energy Management Systems			ՀՀ ՏԳԵՆ, ԷԷՀՕ		2024թ. դեկտեմբեր

11.5.6 ISO 14001: 2015 Environmental Management Systems			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԷԷՇՕ		2024թ. դեկտեմբեր
11.5.7 ISO 31000: Risk Management			ՀՀ ՏԿԵՆ, ԷԷՇՕ		2024թ. դեկտեմբեր

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ՝

ՀՀ՝	Հայաստանի Հանրապետություն
ՌԴ՝	Ռուսաստանի Դաշնություն
ՀՀ ՏԿԵՆ՝	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն
ՀՀ ԱՍՀՆ՝	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն
ՀՀ ԷՆ՝	ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն
ՀՀ ՇՄՆ՝	ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն
ՀՀ ԲՏԱՆ՝	ՀՀ Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն
ՀՀ ՔԿ՝	ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե
ՀՀ ՇՄԿՀ՝	ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով
ՀՀ ՄԱԿԿ՝	ՀՀ միջուկային անվտանգության կարգավորման կոմիտե
ՀՀ ՎԿ՝	ՀՀ վիճակագրական կոմիտե
ԷԷՀՕ՝	«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ
ԷԷՇՕ՝	Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի օպերատոր /«Հաշվարկային կենտրոն» ՓԲԸ /
ԲԷՑ՝	«Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» ՓԲԸ
ՀԷՑ՝	«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ
ՀԱԷԿ՝	«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ
ԵրԶԷԿ՝	«Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ
Հրազդան-5՝	«Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ «Հրազդան-5» հիմնարկ
ՀրազԶԷԿ՝	«Հրազդանի էներգետիկ կազմակերպություն (ՀրազԶԷԿ)» ԲԲԸ
ՄԷԿ՝	«Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ
ՔոնյուրԳլոբալ՝	«ՔոնյուրԳլոբալ Հիդրո Կասկադ» ՓԲԸ
ՎԷԱ Կայաններ՝	Վերականգնվող էներգիայի արտադրող կայաններ
ԷԳՀԻ՝	«Էներգետիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ» ՓԲԸ
Հայատոմ	«Հայատոմ» ՓԲԸ
ՀԱՊՀ՝	«Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան» հիմնադրամ
ԱԶԲ՝	Ասիական զարգացման բանկ
ԱՄՆ ՄԶԳ	ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալություն
ԵՆԲ՝	Եվրոպական ներդրումային բանկ
ՎԶՄԲ՝	Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկ
KfW՝	Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկ
NIF՝	Neighborhood Investment Fund, Հարևանության Ներդրումային Հիմնադրամ

SDR՝	Special Drawing Right, Փոխառության Հատուկ Իրավունք
ԻԱԶԲ՝	Իրանի արտահանման զարգացման բանկ
ՊՄԳ՝	Պետություն-մասնավոր գործընկերություն
դոլար՝	ԱՄՆ դոլար

(հավելվածը փոփ. 03.03.22 N 248-Լ)

Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետի աշխատակազմի
ղեկավար